انقلابي نظرئي سان هٿياربند ٿيو

Gul Hayat Institute

سنڌي عوامي تحريڪ

قيمت ٣-٠٠ رپيا

انقلابي نظريي سان هٿياربند ٿيو!

انقلاب آڻڻ لاءِ هڪڙي انقلابي تنظيم لازمي آهي. ١٩١٧ع واري روسي انقلاب کان اڳ سرمائيداري دور ۾ پورهيت طبقي اڪثر وڏيون وڏيون قربانيون ڏنيون، وڏيون مڙسيون ڪري، عوام دشمن قوتن خلاف ڀرس ڪيون جهڙپون ڪيتريون وڏيون شروعاتي سوڀون حاصل ڪيون، پر هو جلد ئي پوئتي پئي شڪستون کائي، سڀ ڪجهه وڃائي، في الحال سچا سگهارا ٿي ويا. ان ڳالهه جا جيڪي مکيه سبب هئا انهن منجهان هڪڙو اهو هو ته عوام جي اڳواڻي ڪرڻ لاءِ ڪا صحيح نموني بنايل ۽ صحيح ڍنگ سان هلندڙ انقلابي پورهيت تنظيم ڪانه هئي.

اها تنظيم ڪهڙي هجي، ان ۾ ڪنهن کي ڪنهن کي شامل ڪجي، ان جا فيصلا ڪيئن ٿين، ان جي پڪائي ڪيئن قائم ٿئي، ان جي اڳواڻي ڪير ۽ ڪيئن ڪري، انهن ڳالهين تي سڄي دنيا جي انقلابين ۾ وڏا بحث مباحثا هليا. تان جو لينن اچي مارڪس ۽ اينجلس جي تعليم جي روشنيءَ ۾ انهن سمورن بحثن ۽ اوستائين ٿيل سموري انقلابي تجربي جو نچوڙ ڪڍي، هڪڙي

Gul Hayat Institute

صحيح مارڪسي، ليننيي، انقلابي پورهيت تنظيم جو نظريو ۽ رٿا پيش ڪئي. ان رٿا جي سخت مخالفت ڪئي ويئي. ايتريقدر جو سندس تنظيم جا ذري گهٽ اڌ جيترا ساٿي ان مسئلي تي ساڻس اختلاف رکي، سندس دشمن ٿي پيا ۽ وڃي پنهنجو الڳ ٽولو ٺاهيائون. تاريخ ۾ انهن کي مينشويڪ سڏجي ٿو. انقلابي تنظيم بابت مارڪسي ليننيي تعليم جي روشنيءَ ۾ چين، ويٽنام ۽ دنيا جي ٻين گهڻن ملڪن جي انقلابين به انقلابي تنظيمون ٺاهيون ۽ انقلاب جي سائنس ۾ نوان تجربا ۽ واڌارا ڪيا. هن ملڪ ۾ بدقسمتيءَ سان اسان کي مارڪسي، ليننيي تنظيم بدران ان جي نالي ۾ هڪڙو ٻاهران آندل ٽولو مليو، جنهن جا مفاد هن ملڪ جي وسيع عوام جي مفادن جي ابتڙ هئا. هن هڪڙي انقلابي تنظيم ٿي عوام لاءِ ڪم ڪرڻ بدران هڪڙو سازشي انقلاب دشمن ٽولو ٿي عوام خلاف ڪڌا ڪرتوت ڪيا. هنن عوام جي گهڻائيءَ جي فائدي واري انقلابي سياست بدران پنهنجي ننڍڙي ٽولي جي فائدي واري گلاخوري، چڙواڳي، ٻٽاڪ، ڪوڙي پروپيگنڊا ۽ هٿ ٺات جي انقلاب دشمن سياست کي رائج ڪيو ۽ انقلابي ڪارڪنن کي تيار ڪرڻ بدران چاڙي باز، ٺانڪي، مڪريل ۽ فتني خور ڏوتيون پيدا ڪيائون، جن کي جدوجهد بدران سازش ۽ جاسوسي ڪرڻ ۽ ففٿ ڪالم بڻجڻ جي تربيت ڏنائون. هنن ماڻهن هن ملڪ ۾ خاص

ڪري مظلوم قومين جي عوام سان انقلابي سياست جي ناليءَ ۾ پنهنجي ننڍڙي عوام کان ڪٽيل ۽ عوام جي جاتي دشمن ٽولي جي رجعت پرست ۽ عوام دشمن ڊڪٽيٽرشپ مڙهي، سندن انقلابي جدوجهد کي ڪيترائي سال لوڙهو هڻي، کين بيوس ۽ بيواهه بڻائي ڇڏيو.

جتي ظلم آهي اتي ظلم خلاف نفرت پيدا ٿئي ٿي ۽ ان سان مقابلو ٿئي ٿو. ملڪ جي ٻين علائقن جي ماڻهن وانگر سنڌ جي ماڻهن ۾ به هن انقلاب دشمن ڊڪٽيٽرشپ خلاف نفرت پيدا ٿيڻ لڳي ۽ جنهن رکي رکي نيٺ وچي هڪ ناندي جو روپ ورتو. سنڌ جي انقلابي وطن دوست ڪارڪنن انقلاب دشمن نقلي ترقي پسند ٽولن جي سنڌ دشمن ۽ عوام دشمن نظرياتي ۽ سياسي ڊڪٽيٽرشپ خلاف سنڌ اندر نظرياتي، تنظيمي ۽ سياسي جدوجهد جو جهنڊو بلند ڪيو. هنن سمورن انقلاب دشمن جي ذاتي الزامن، بهتانن، فتنن، سازشن، پروپيگنڊائن ۽ مخالفتن جو وڏي صبر، ثابت قدمي، اورچائي، حوصلي، مڙسي، دليري ۽ سورهيائيءَ سان مقابلو ڪري طوفاني حملن جي وچان پنهنجي انقلابي وطن دوست تنظيم جو پايو وڌو. اها تنظيم جيئن طوفانن جي وچ ۾ پيدا ٿي آهي تيئن لڳاتار طوفاني دورن مان لنگهندي رهي آهي. ٿوري عرصي ۾ ڪيس تمام گهڻن ڪلهل توڙي ڳجهن محاذن تي چٽيون ۽ زبردست ويڙهون ڪرڻيون پيون آهن. ملڪ جا حاڪم طبقا

Gul Hayat Institute

کيس هميشه پنهنجي اڳ جو ڪنڊو ڪري سمجهندا
رهيا آهن. ڪوبہ دؤر، ڪابہ حڪومت اهڙي ڪانہ
آئي آهي جنهن ان تي چٽا حملا نہ ڪيا هجن ۽ ان
کي طرحين طرحين جا گهيرا وجهي، ڦاسائي ناس
ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي هجي. نقلي ترقي پسند ۽
نقلي قوم پرست ٽولا جيڪي ظاهري طرح حاڪمن جا
مخالف ۽ عوام جا گهڻگهرا بنجي عوام جي وچ ۾
ويٺا آهن ۽ جيڪي وقت تي حاڪمن ۽ هڪٻئي سان
ذاتي ۽ ٽوليبازي جا اختلاف رکندي بہ حقيقت ۾ حاڪم
طبقن جي ئي عوام دشمن سياست وڌيڪ هوشياري،
چالاڪي ۽ ڏاهپ سان هلائي رهيا آهن، سي بہ انقلابي
وطن دوست تنظيم تي حملا ڪرڻ لاءِ ۽ ان کي ڪچلڻ
لاءِ ننهن چوٽي جو زور لڳائيندا رهيا آهن ۽ ان ڳالهہ
۾ هڪ ٻئي کان گوءِ کڻڻ جي ڪوشش ڪندا رهيا
آهن. گهڻو ڪري هو هڪ ٻئي سان اختلاف رکڻ جي
باوجود انقلابي وطن دوست عوام ۽ تنظيم خلاف ويڙهہ
۾ هڪٻئي جا ٻانهن ٻيلي ٿي پئي رهيا آهن. انهن
سان ڪابہ ڌر انقلابي وطن دوست ڪارڪنن خلاف
ڪابہ ڪوڙي پروپيگنڊا هلائي ٿي تہ ٻيون ڌريون
هڪدم ان کي سر جهلائي، ان جي پروپيگنڊا کي
وڌيڪ زور شور ۽ شد مد سان ڦهلائينديون رهيون آهن.

اهي عوام دشمن، ۽ انقلاب دشمن قوتون نہ رڳو
اسان جي تنظيم کان ٻاهر بيهي اسان سان وڙهنديون

Gul Hayat Institute

رهيون آهن. پر اڪثر انهن جي عوام دشمن ۽ انقلاب دشمن سوچ جا زهريلا اثر ۽ ڪيترا سندن سنوان سڌا ايجنٽ اسان جي صفن اندر گهڙي اچڻ ۾ ڪامياب ٿي پئي ويا آهن. اهي اسان ۾ ويهي، اسان جا ٿي، اسان سان ويڙهه ڪندا رهيا آهن. ڪڏهن ته هو وڏي رٿابندي ڪري اسان تي اوچتو پٺ کان حملو ڪري اسان کي في الحال چڪرائي ڇڏڻ ۾ به ڪامياب ٿي پئي ويا آهن.

اسان جي تنظيم پنهنجن مقصدن ۽ مرادن جي خيال کان پورهيت طبقي جي انقلابي وطن دوست تنظيم آهي. ان جي شروعات کان وٺي اها ڪوشش پئي رهي آهي ته ڏاڪي به ڏاڪي پنهنجيون تاريخي ورثي طور مليل ڪمزوريون دور ڪريون ۽ انقلابي عوام جي انقلابي استادن جي نظرئي سان هٿيار بند هڪ انقلابي وطن دوست پورهيت تنظيم ۾ جيڪي گهرجن، لياقتون ۽ صلاحيتون هجڻ کپن سي آهستي آهستي، ڏاڪي به ڏاڪي پاڻ ۾ پيدا ڪريون ۽ هڪ صحيح انقلابي وات تي صحيح رخ وٺي اڳتي وڌون ۽ شاندار سويون ماڻيون. ان مقصد کي حاصل ڪرڻ لاءِ اسان جي تنظيم ڪافي ڪوششون ڪيون آهن. ان پنهنجن نظرين کي پيش ڪرڻ لاءِ ڪجهه ڪتاب ڇپايا آهن. ڪجهه ڪتابن جا ترجما ڪرايا اٿئون. ان سلسلي ۾ ڪجهه ڪلاس به هلايا ويا آهن. تنظيم دشمن لاڙن، نظرين ۽ شخصن خلاف

Gul Hayat Institute

تنظيم اندر جدوجهدون هلايون ويون آهن. انهن ڪوشش جا چڱا نتيجا نڪتا آهن. ڪيترن انقلابي حلقن ۾ اسان جي تنظيم کي نظرياتي اعتبار کان هڪ اڳتي وڌيل تنظيم شمار ڪري ڪافي عزت ڏني وڃي ٿي. تازو اسان جا هاري سائين، جڏهن صحافين جي جدوجهد ۾ جيل ويا، تڏهن انهي هنن پنهنجي انقلابي چاڙهي روپ ۽ هلت ذريعي پنهنجي قيدي سائين ۾ پاڻ لاءِ ۽ پنهنجي تنظيم لاءِ وڏي عزت ۽ احترام پيدا ڪيو.

اسان هڪڙي تمام هيٺاهين سطح کان ڪم شروع ڪري نظرياتي، تنظيمي، سياسي طرح 'ڪين' مان 'ڪجهه' بلڪ سنڌ جي حالتن ۾ 'چڱو ڪجهه' ٿي ويا آهيون. اڄ اسان وٽ پنهنجو هڪ چڱو تنظيمي پيڙهو ٺهي ويو آهي. اسان جو سنڌ جي ڪجهه علائقن ۾ ڪم آهي. پنج برادر عوامي تنظيمون هرهڪ سنڌي عوامي تحريڪ، سنڌي هاري ڪميٽي، سنڌي مزدور تحريڪ، سنڌي شاگرد تحريڪ، سجاڳ ٻار تحريڪ ڪم شروع ڪري چڪيون آهن جن مان ٽي يعني سنڌي عوامي تحريڪ، سنڌي هاري ڪاميٽي، سنڌي شاگرد تحريڪ سنڌ ۾ پنهنجي حيثيت مڃائڻ ۾ ڪامياب ٿي ويون آهن. سجاڳ ٻار تحريڪ جو ڪم شروع ٿي چڪو آهي. سنڌي مزور تحريڪ جو ڪم چڱي طرح شروع ڪرائڻ لاءِ ڪوششون هلي رهيون آهن. اسان مختلف اتحادن ذريعي سنڌ ٽوڙي ملڪي ليول تي پنهنجي وجود کي تسليم ڪرايو آهي

Gul Hayat Institute

۾ عوام جي اڪثر طبقن ۾ ڏاڍن سان پنهنجا لاڳاپا قائم ڪيا آهن. ڪاهيءَ ڏڙ جون ڇهه سرگرم ۽ صحيح قسم جون تنظيمون اسان سان اتحاد ڪري چڪيون آهن. اسان جي شاگرد ساٿين ان اتحاد جو فائدو وٺي، ملڪي ليول تي شاگرد برادريءَ جي اتحاد ۾ هڪ عزت جوڳو ۽ فيصلو ڪندڙ مقام حاصل ڪري ورتو آهي. عوامي تحريڪ کي ڇهن تنظيمن جي اتحاد جي جنرل سيڪريٽريءَ جون ذميواريون سونپيون ويون آهن. اميد ته اسان جا مزدور ساٿي، هار ساٿي ۽ ٻيا ساٿي بهتر ڪم وسيلي پاڻ کي عوام ۽ انقلاب لاءِ ڪارائتو ۽ مفيد ثابت ڪرڻ ۾ ڪامياب ٿيندا.

اهي سڀيئي اسان جي عوام ۽ تنظيم کي رات وچ ۾ يا خوش قسمتيءَ سان آسان نموني حاصل نه ٿيون آهن. تنظيم کي اڳتي وڌڻ لاءِ وک وک تي سڀ طرفي ويڙهه ڪرڻي پيئي آهي ۽ ڏکيي اڙانگي، جدوجهد هلائڻي پيئي آهي. اسان کي نه رڳو ٻاهرين دشمنن سان پر اندرين مخالفن سان به منهن ڏيڻو پيو آهي. انهن اندرين تـوڙي ٻاهرين مورچن تي مقابلي ڪان پوءِ ئي اسين اڳتي وڌي اڄوڪي منزل تي پهتا آهيون. اڳي وانگر هن وقت به اسان جي تنظيم کي ڪيترا نظرياتي، سياسي ۽ تنظيمي مسئلا درپيش آهن. جن کي حل ڪرڻ کان سواءِ اڳتي وڌڻ تمام ڏکيو آهي. اهي حل صحيح نموني فقط تڏهن ٿي سگهندا جڏهن اسين

Gul Hayat Institute

انهن کي راڄوڻي ڳوٺاڻي نموني يا پارٽي باڻي جي نموني يا وڏيرڪي، سرمائيدار نموني، مڙيئي ٺاٺم پاس ڪرڻ، ڪم ٽپائڻ جي نموني نہ پر، انقلابي پورهيت وطن دوست نظرئي جي روشنيءَ ۾، با اصول طريقي سان صحيح نموني حل ڪندا سون. صحيح جدلي سوچ، صحيح انقلابي پورهيت وطن دوست نظرئي ۽ ڪم ڪرڻ جي طريقي، صحيح سياسي واٽ، صحيح حڪمت عملي ۽ تدبيرن کان سواءِ ڪنهن بہ انقلابي مسئلي جو جيڪو بہ حل ڪيو سو غلط ثابت ٿيندو.

پر اسان جا نظرياتي پير اڃا ايترا پڪا ۽ پختا نہ آهن. ان صورتحال جا ڪجهہ فوري ۽ ترت سبب هي آهن:

(۱) جن سائين انقلابي نظرئي جو وسيع ۽ گهرو مطالعو ڪيو هجي، انهن جي اسان وٽ سخت اڻاٺ آهي. جن سائين وچڙو مطالعو ڪيو آهي سي بہ آڱرين تي ڳڻڻ جيترا بہ ڪونهن. البت جن سائين تمام بنيادي ڳالهين بابت بنهہ شروعاتي ۽ مٿاڇري ڄاڻ حاصل ڪئي آهي تن جو تعداد تمام ٿورو آهي. پر انهن منجهہ بہ اهڙا سائي بنهہ گهٽ آهن جن هڪ دفعو شروعاتي ۽ مٿاڇري ڄاڻ حاصل ڪرڻ کان پوءِ ان جو مطالعو باقاعدگيءَ سان جاري رکيو آهي ۽ جيڪي هڪ پيرو سکيو اٿن سو وري بہ ورجائي پڪو ياد ڪري ڇڏيو آهي.

(۲) اسان وٽ انقلابي تعليم ڏيڻ وارا اهڙا استاد

بنهه گهٽ آهن، جي پاڻ سچي ڳالهه بلڪل چڱي طرح سمجهي، ٻين کي به سيکاري سگهن.

(٣) اهڙا استاد گهٽ آهن جي سيکارڻ لاءِ جتي ضرورت پوي اتي موجود ٿي سگهن.

(٤) اهڙا استاد گهٽ آهن جي هن ڪم لاءِ گهربل محنت، تياري ۽ جاکوڙ ڪري سگهيا ڪي ڪارائتو بڻائي سگهن.

(٥) اسان گذريل ڪجهه سال عام سياسي ڪم جي تمام گهٽي دٻاءُ هيٺ رهيا آهيون، تنهنڪري اسين هن ڪم لاءِ گهربل قوتون وانديون ۽ موجود نه ڪري سگهيا آهيون.

انهن فوري ۽ ترت سببن کان سواءِ اسان جي نظرياتي ڪچائيءَ جا ڪي ڏورانهان ۽ تاريخي سبب به آهن، جن کي ڌيان ۾ رکڻ به ضروري آهي:

(١) ناسازگار تاريخي ۽ جاگرافيائي حالتن جي ڪري سنڌ سڀن جي دور کان پوءِ ڪڏهن به صحيح معنيٰ ۾ پوريءَ طرح آزاد ڪانه رهي آهي. صدين جي انهيءَ عرصي ۾ ٻاهرين بادشاهن يا فوجي سردارن جي سنڌي يا اڻ سڌي ڦرلٽ، دٻاءُ ۽ دهشت سنڌي ماڻهن کي ايڏو ڪچلي ڇڏيو جو هنن جا قومي ۽ طبقاتي حوصلا بلڪل خطا ٿي رهيا آهن ۽ سنڌ قومي ۽ طبقاتي سياسي سمجهه تمام ٿورڙي پيل ٿي رهي آهي.
ڪيترين صدين کان -وٺي هتي زندگي جي ڪنهن

به ميدان ۾ ڪا لاهين چاڙهين ۽ ورن وڪڙن واري، ڏکي، اڙانگي ۽ جبري جدوجهد وڏي ساهيءَ ۽ اورچائي سان هلائڻ جي روايت ڪانه پئي رهي آهي. ڪي به وڏا علمي، ثقافتي ۽ نظرياتي ڪارناما ڪرڻ جو تہ هتي صدين کان وٺي فقط هڪڙو ئي شاهه لطيف جو ئي مثال ملي ٿو. ان ڪري اسان جا ماڻهو علمي، ثقافتي ۽ نظرياتي ميدانن ۾ خاص طرح تمام ڪچا ۽ ٻي ٻڇ پئي رهيا آهن. عام طرح هو انهن ميدانن ۾ ڪنهن جبري دشمن جي علمي، ثقافتي ۽ نظرياتي چڙهائي سان ڏکيو عرصو ڄمي سخت، اورچ ۽ سوياڙو مقابلو ڪري نٿا سگهن.

اسان جي ماڻهن ۾ پنهنجي ذاتي معاملن کان سواءِ وڏن طبقاتي ۽ قومي معاملن تي پوڙهي ۽ سنجيدي سوچ ويچار ڪرڻ جي روايت ذري گهٽ ڪانهي. ان ڪري قديم ۽ طاقتور ذاتي سوچ هر گهڙي ۽ هر موقعي تي نئين ۽ ڪمزور طبقاتي ۽ قومي سوچ سان ٽڪرجندي، ان تي حملا ڪندي ۽ ان کي هيٺ ڪندي رهي ٿي.

(٢) سوشلزم جي نئين دور ۾ دنيا ۾ جيڪي قومي ۽ طبقاتي ويڙهيون ٿيون آهن تن جي پيدا ڪيل سمجهه ۽ شعور جو ورثو اسان کي تمام گهٽ ۽ اڻ-پورو مليو آهي. اسان جي تنظيم ٺهڻ کان اڳ هن دؤر ۾ سنڌ اندر جيڪا ٿوري گهڻي طبقاتي جدوجهد ٿي آهي، ان جي اڳواڻي نقلي ترقي پسندن جي هٿن

Gul Hayat Institute

۾ پيي رهي آهي. جيڪا قومي ٻيڙهہ ڏي هئي تنهن جي اڳواڻي وري وڏيرن جي هٿن ۾ پئي رهي آهي. انهيءَ ڪري انهن جدوجهدن ۾ سنڌي عوام جي قومي ۽ طبقاتي سمجهہ ۾ ڪو خاص واڌارو ڪونہ ٿي سگهيو.

(٣) اسان کي صحيح پورهيت ۽ انقلابي نظريي جو ورثو تمام ٿورو مليو. ٻي طرف اسان کي تمام غلط ۽ گمراهہ ڪندڙ نظرين جو ڦندو ورثي طور ڳچي ۾ وڌو ويو جو اڄا تائين اسان جي ڳچيءَ ۾ پيو آهي ۽ اسان لاءِ اڳتي وڌڻ ڏاڍو مشڪل ڪريو ويٺو آهي. دنيا جي انقلابي ملڪن جو نظرياتي ادب اول تہ هتي حاڪم طبقن طرفان اچڻ ئي نہ ڏنو ويو. پيو تہ اهو گهڻو ڪري انگريزي ۾ هو، جيڪا ٻولي اسان جا عام انگريزي پڙهيل ماڻهو بہ چڱي طرح سمجهي نٿا سگهن. ٻيو تہ انگريزي مان جيڪي ترجما ڪيا ويا سي سنڌي ۾ نہ پر اردو ۾ ڪيا ويا، جيڪا ٻولي سنڌي پڙهيل چڱي طرح نٿا سمجهي سگهن. ڇوڏون تہ جيڪي اردو ۾ ترجما آهن سي بہ، چڻ رڳو ٻيگر لاهڻ لاءِ ڪيا ويا آهن. ان ڪري اردو پڙهندڙن کي بہ اهي پوري طرح مان سمجهہ ۾ نٿا اچن. سنڌي ماڻهن لاءِ اهي اهڙا نڪما آهن، جو انهن جي پڙهڻ کان پوءِ سندن مرڳو انقلابي نظريي جي مطالعي تان ئي ارواح کڄيو وڃي. پنجون تہ جيڪي ايڪڙ ٻيڪڙ ترجما خود سنڌيءَ ۾ ٿيا آهن، انهن ترجمن جو بہ گهڻو ڪري حال اهو

ماڳيو آهي. ڇو ته اسان جو عوام شروعاتي علم
کان به محروم آهي. تنهنڪري جيڪو اهڙو سهڙو غلط
سلط ۽ هڪ طرفو انقلابي نظريو هن ملڪ ۾ پيش ٿيو،
اهو به عام سنڌي پوري طرح پڙهي ۽ پروڙي نه سگهيا.
ستون ته نقلي ترقي پسندن سنڌي عوام کي نظرياتي
طرح پاڻ پرو ٿيڻ کان روڪڻ لاءِ سدائين نظريي کي
عمل کان جدا ڪري، اهو تاثر پئي ڏنو آهي
۽ سنڌي ماڻهن کي گمراهه پئي ڪيو آهي ته انقلابي
نظريي جي مطالعي جي ڪا خاص ضرورت ڪانهي.
ضرورت صرف نام نهاد عمل جي آهي. اٿون ته جيڪي
پڙهيل انقلابي نظريي جو چڱو سوچارو مطالعو ڪرڻ ۾
ڪامياب ٿيا، اُن نه رڳو اُن کي عوام جي ڀلي لاءِ
چڱي طرح ڪتب نه آندو پر اڪثر ان کي پنهنجي
معتبري لاءِ ۽ عوام خلاف هڪڙو هٿيار ڪري ڪتب
۾ آندائون. ان ڪري ماڻهن جي نظر ۾ انقلابي نظريي
جي ساک ڪري پيئي ۽ ان جي مطالعي جو شوق
گهٽيو. ڇاڪاڻ ته اسان جي عوام جي سماجي سوچ
تي صدين جون صديون حاڪم طبقن جي خيال پرست
۽ گمراهه ڪندڙ سوچ جو تمام گهڻو غلبو پئي رهيو
آهي. کين سڌي يا اڻ سڌي نموني، لکيل توڙي زباني
طرح سدائين خيال پرست فلسفي ۽ سوچ جي ڍنگ جي
تعليم پئي ملي آهي. ان ڪري هنن کي شروعات ۾
انقلابي تعليم اوپري ۽ ڌارين ٿي لڳي. جدليات جي

Gul Hayat Institute

اُٻٽرن جي ميلاپ جو ڍنگ سکڻ سنڌي ماڻهن کي
شروعات ۾ تمام ڏکيو ٿو لڳي. ان کي عمل ۾ ڪتب
آڻڻ هنن لاءِ ان کان به وڌيڪ مشڪل ڪم آهي.

پنهنجي نظرياتي ڄاڻ ۽ صحيح سوچ جي ڍنگ نه
هجڻ ڪري اسان جا ماڻهو سڀ طرفي ۽ حالتن سان
گڏوگڏ بدلجڻ واري صحيح سوچ ڌارڻ ۾ تمام گهڻي
ڏکيائي ۽ مونجهه محسوس ڪن ٿا. هو غلط سوچ جي
هڪڙي هنداڻ پهلوءَ مان آجا ڪري اڳتي وڌن ٿا ته
وري غلط سوچ جي ٻئي ڪا پاسري ڪنڊ کين ڇهنيو
وجهي ۽ هو ڦاسجيو پيهو رهن. ان ڳهاڻي ڪنڊ مان جند
ڇڏائيندي ڪيترا ئي ماڻهو ڪيت ۽ بيزار ٿي پون ٿا.
کين وات تي وک وک ڪان پوءِ به واٽا ۽ چؤ واٽا
نظر اچن ٿا جتي کين هر هر اهو فيصلو ڪرڻو پوي
ٿو ته کين ڪهڙي پاسي وڌڻ گهرجي. مٿي
چاڙايل سببن جي ڪري جيئن ته هر هنڌ طرفن جا
نشان تمام ٿورڙا صحيح ۽ تمام گهڻا غلط لڳل هوندا
آهن، ان ڪري هو منجهيو پيهو رهن. جيڪڏهن کين
ڪو غلط طرف وڃڻ لاءِ گهلي ٿو ته پورو نظرياتي
نقشو ۽ حد نشان ذهن ۾ نه هئڻ ڪري هو ڪيترا
دفعا غلط ڇڪ سان سخت مقابلو ڪرڻ ۾ ناڪام ٿي
پون ٿا ۽ غلط طرف گهلجيو وڃن، جتان کين ورائي
سنئين گس تي آڻڻ لاءِ وڏي جاکوڙ ڪرڻي پوي ٿي.
ڪيترا دفعا اها جاکوڙ ناڪام ٿي وڃي ٿي ۽ ڪي

Gul Hayat Institute

سائي هٿ سان ڪريل ۽ وڃايل ڪنهن شيءِ وانگر راهه هلندي اوچتو اهين وڃائجي وڃن ٿا جو ڇڻ هئا ئي ڪونه. ان ڪري تنظيم ۾ نظرياتي سڌاري جي تحريڪ هلائڻ ضروري آهي. انقلابي استاد مائوزي تونگ، عوام کي سيکاريو آهي ته "سڌارن جو مقصد پوري پارٽي جو تنقيد ۽ پاڻ تي تنقيد ذريعي مارڪسزم جو اڀياس آهي. سڌاري جي تحريڪ دوران اسين خاطري سان مارڪسزم جي باري ۾ وڌيڪ سکي سگهون ٿا" (ڏسو قولن جو صفحو ٣).

پيو ته اسان کي هر وقت اها چڪاس وٺڻ جي ضرورت آهي ته اسان جون سوچون، اسان جي ڪم ڪرڻ جو ڍنگ صحيح آهن يا نه؟ جيئن ته هر شيءِ ابتڙن جو ميلاپ آهي. ڇاڪاڻ ته شين جي ابتڙن جي جوڙي مان ٻه ڪڏهن کهڙو ته ڪڏهن کهڙو پاسو ڀاري ٿيندو آهي ۽ ليٽ پاسي کي زور وٺڻ جي ضرورت هوندي آهي. ان ڪري وقت به وقت ڏسڻو آهي ته اهين ته ناهي ته اسان اڳين ليٽ پاسي کي ابتو مٿي ڪيو آهي جو پيو ڇگو ابتڙ پاسو مورڳو ٻنهه ليٽ ٿي ويو. تنهن کان سواءِ ڪي شيون ۽ ڳالهيون جي ڪلهه هڪڙي حالت ۾ هيون، سي ممڪن آهي ته اڄ بدلجي ويون هجن. تنهنڪري ممڪن آهي ته انهن بابت اڳوڻي صحيح پاليسي هاڻ صحيح نه رهي هجي ۽ هاڻ اسان لاءِ مورڳو رنڊڪ ۽ بار بڻجي پيئي هجي. مطلب ته

هر وقت شين ۽ حالتن جي چڪاس ۽ ڇنڊڇاڻ ڪندو رهڻ، صحيح رخ ۽ صحيح فيصلن لاءِ اشد ضروري آهي. سائين مائو به اسان کي سيکاريو آهي ته ”جيڪڏهن اسان ڇنڊڇاڻ کان سواءِ اکيون پوري شين سان چنبڙيا رهياسين ته اهي اسان لاءِ بار ۽ رنڊڪون ٿي سگهن ٿيون“ (ص ١٢٠). جيڪڏهن اسان جون پاليسيون ڪٿي بدستور صحيح به هجن ۽ اسان وڏيون سوڀيون به ڪٿيون هجن ته به اهو ضروري آهي ته اسين غرور ۽ تڪبر جو شڪار ٿيڻ ۽ ڏاڪي به ڏاڪي پوئتي هٽڻ ۽ زبون ٿيڻ کان بچڻ لاءِ پنهنجي پنهنجي ادارن ۽ پنهنجي تنظيم جي سيني خامين تي، لڳاتار تنقيد ڪندا رهون. سائين مائو جي چوڻ موجب ”اسان کي ڪنهن ڪاميابي تي مطمئن ٿي ويهي رهڻ نه گهرجي. اسان کي پنهنجين خامين تي لاڳيتو تنقيد ڪرڻ گهرجي، اهڙي ريت جيئن گند صاف ڪرڻ، هٿ منهن صاف رکڻ لاءِ اسين روز هٿ منهن ڌوئون ٿا (ص ١٨٩) ۽ ”جيڪڏهن ڪمري جي صفائي پابندي سان نه ڪئي ويئي ته ڌوڙ گند ٿي ويندي ۽ جيڪڏهن هٿ منهن پابندي سان نه ڌوتا ته اهي ميرا ٿي پوندا. اسان جي سائين جي ذهن ۽ اسان جي پارٽي جي ڪم ۾ به گند گد ٿي سگهي ٿو ۽ ان کي ڌوئڻ ۽ صاف ڪرڻ جي ضرورت آهي.“ (قول: ص ١٨٩). نيو ته هر شيءِ ابتڙن جو ميلاپ آهي، هر شيءِ ۾ ابتڙ ۽ ٽڪر آهن، هر

Gul Hayat Institute

ماڻهوءَ ۾، هر تنظيم ۾ اندروني ابتڙ ۽ ٽڪر لازمي آهن. شين جو اهو اندروني ٽڪر ئي شين جي واڌ ويجهه جو اصل ڪارڻ آهي. شين اندر جيڪڏهن ٽڪر ۽ مقابلا نه هجن ها ته ڪي شيون وجود ئي ختم ٿي وڃي ها.

هر ماڻهو جي سوچ تي ڪنهن نه ڪنهن طبقي جي سوچ جو غلبو هوندو آهي. سندس ذهن ۾ ان جي ابتڙ خيال به هوندا آهن. انهن ٻنهي ابتڙ خيالن جي وچ ۾ جنگ هلندي رهندي آهي. ممڪن آهي ته هڪڙي ماڻهو جي ذهن تي ڪيئي سال هڪڙي طبقي جا خيال ۽ سچ حاوي هجن پر پوءِ وري سندس سوچ ۾ ڦيرو اچي ۽ سندس ذهن تي ان جي مخالف يا ٻئي ڪنهن طبقي جا خيال ڇانئجي وڃن.

انقلابي تنظيمن ۾ مختلف طبقن جا ماڻهو اچن ٿا. عام طرح ماڻهو جنهن طبقي جو هوندو آهي، تنهن طبقي جي سوچ ڌاريندو آهي. پر ان جي ابتڙ به ٿي سگهي ٿو. غريب عوام تي اڪثر سندن دشمن طبقن جي سوچ ڇمڙا پوشي ڪري ڪنهن نه ڪنهن روپ ۾ قبضو ڄمايو ويٺي هوندي آهي. اهي دشمن طبقي جا خيال عوام مان زبردست ۽ ڏکي ويڙهه کان پوءِ ئي ڪمزور ڪري سگهجن ٿا. انهن کي بنهه ٽڙيءَ ڪيڻ ۽ سندن پاڙون پٽي ڇڏڻ لاءِ ته سڄي عمر جي لاڳيتي جدوجهد درڪار آهي. تنهن کان سواءِ عوام جي فائدي وارن پراڻن خيالن ۽ نون خيالن جي وچ ۾، ۽ صحيح خيالن

۽ غلط خيالن جي وچ ۾ فرق ۽ نڪر ٿئي ٿو. دشمن طبقن جي خيالن ۽ غلط خيالن ۽ پراڻن خيالن کي ڪيڏي سنڌن جاءِ تي عوام دوست، صحيح ۽ نون خيالن کي رائج ڪرڻ لاءِ به نظرياتي بحث مباحثو ۽ ڇڪتاڻ لازمي آهي.

انقلابي استاد مائو ان بابت ۾ ٿي چيو آهي، ”پارٽي اندر مختلف قسمن جي خيالن جي وچ ۾ اختلاف ۽ ڇڪتاڻ، سدائين ٿيندي رهندي آهي. سماج ۽ طبقن جي وچ ۾، نين ۽ پراڻين شين جي وچ ۾ جيڪي تضاد آهن، اهي اختلاف ۽ اهاڇڪتاڻ انهن اضادن جو ئي عڪس آهي. جيڪڏهن پارٽي اندر تضاد نه هجن ۽ ڪين حل ڪرڻ لاءِ نظرياتي ڇڪتاڻ نه هجي ته، پارٽي جي حياتي جيڪر ختم ٿي وڃي“ (قول ص ۱۸).

تنظيم اندر اختلافن کي نبيرڻ جو اهوئي جمهوري طريقو آهي. مائو جي چوڻ مطابق ”جمهوري طريقو عوام ۾ نظرياتي ۽ اختلافي مسئلن کي نبيرڻ جو هڪ ئي طريقو آهي. جيڪو ڏاڍ، جبر جي بدران بحث مباحثي، تنقيد، قائل ڪرڻ ۽ تعليم ڏيڻ جو طريقو آهي“. (ص ۳۸۰).

اهڙي نظرياتي سڌاري جي تحريڪن ذريعي اسين جمهوري نموني اختلاف دور ڪري تنظيم اندر ٻڌي قائم ڪري، ڪم ۾ واڌارو آڻي سگهون ٿا ۽ پنهنجي ڪم جي صلاحيت وڌائي سگهون ٿا. ائين ڪرڻ سان اسان

جون ويڙهه صلاحيتون گهٽجڻ بدران پاڻ وڌنديون ۽ اسان مان سياسي ڪوتائي ۽ ڪوڙائي ختم ٿيندي. استاد مائو انهن ڳالهين کي هيٺين بيان ڪيو آهي:

”اسين سرگرم نظرياتي ڇڪتاڻ جا حامي آهيون، ڇو ته اها اسان جي ويڙهه جي فائدي ۾ پارٽي ۽ انقلابي تنظيمن اندر ڀڏيءَ کي يقيني بنائڻ لاءِ هڪ هٿيار آهي، هر ڪنهن انقلابي کي هي هٿيار کڻڻ گهرجي“(ص١٨٢).

”نظرياتي ڇڪتاڻ کي رد ڪيو ۽ غيراصولي امن جو ڳولائو ٿيو ته پوءِ پارٽي ۾ هڪڙو زواليت ڏانهن وٺي ويندڙ جٺاڏو رويو پيدا ٿيندو، پارٽيءَ جي ماڻهن ۾ سياسي ڪوتائي پيدا ٿيندي“ (ص ١٨٨). ”پارٽي اندر تنقيد پارٽي تنظيم کي مضبوط بنائڻ ۽ ان جي ويڙهه صلاحيتن کي وڌائڻ لاءِ هڪ هٿيار آهي“ (ص ١٨٨).

تنهن کان سواءِ اسان جا قومي، طبقاتي ۽ سامراجي دشمن آهن جي هروقت انهي تاڙ ۾ ويٺا آهن ته ڪيئن هن تنظيم جو تختو اڏايون.

اسان جي تنظيم ۾ رڳو سنڌ ۾ پاڪستان جي هر قسم، هر رنگ جي عوام دشمن ۽ انقلاب دشمن کي ڪنڌي وانگر هري ٿي، پر اها دنيا جي انهن تنظيمن منجهان آهي جيڪي عالمي سامراج جي ڪُڪ جو ڪان آهن. سڀ عوام دشمن اسان جي تنظيم جي سرجڻ کان وٺي ان جي مخالفت ڪندا ۽ ان کي گهيري ۾ آڻي، ڇيپائي، ناس ڪرڻ لاءِ الڳ الڳ ۽

Gul Hayat Institute

ڳاڍيل ڪوششون ڪندا رهيا آهن. اسين انهن ڪملن جي وچان پنهنجي تنظيم قائم ڪرڻ ۽ ان کي هر قسم جي بدنظر کان بچائڻ ۾ ڪامياب ٿيا، اڄي هيستائين پهتا آهيون. پر ان جي اها هرگز معنيٰ ڪانهي ته دشمن اسان کي معاف ڪري ڇڏيو آهي، يا هو شريف ٿي ويا آهن يا ٿڪجي، بيزار ٿي، پنهنجون بدمعاشيءَ واريون سازشون هميشه لاءِ ترڪ ڪري وڃي گهر ۾ ويهي رهيا آهن ۽ اسين مزي سان ٻيهي ڪنڪا ٻي اڳتي وڌي سگهون ٿا. نه. ائين هرگز نه آهي. هو ڪڏهن به نه اسان کي بخش ڪري ڇڏيندا ۽ نه وري ٿڪجي، بيزار ٿي اسان جي جند ڇڏيندا، يا اسان کان ويڙ وٺڻ جون ڪوششون تـرڪ ڪندا. هو سدائين عليٰ الاعلان ۽ سنوان سڌا اسان جي مخالفت به ڪندا رهندا ۽ ساڳئي وقت ويس بدلائي ڌار ڌار روپن ۾ اسان کان ويڙ وٺڻ لاءِ ۽ اسان کي ڪنهن نه ڪنهن نموني ڦاسائي ناس ڪرڻ لاءِ اسان جي رستي ۾ ڪٿين ڦند، ڪٿين دام وجهندا ۽ وڪ وڪ تي اسان لاءِ کڏون کوٽيندا رهندا. اسان مان ٻي سمجهه ۽ ڪمزور ماڻهن کي برغلائي يا موقعي پرست ماڻهن کي لالچائي هو عوام جا هٿيار عوام خلاف استعمال ڪندا رهندا. اها ويڙهه تيستائين هلندي رهندي جيستائين يا ته هو اسان کي ختم ڪن يا اسين کين ختم ڪري ڇڏيون.

چڱو ڏکيو آهي پر نڀائي جران ڪرڻ وڌيڪ ڏکيو

آهي. ڪنهن به هنڌ جي انقلابي عوام لاءِ پنهنجي انقلابي تنظيم قائم ڪرڻ سولي ڳالهه ڪانهي. پر اها تنظيم قائم رکڻ، هلائڻ، ان کي اندرين ۽ ٻاهرين حملن کان سلامت رکڻ ان کان گهڻو ڏکيو آهي. ڪنهن ڪري ڪنهن انقلابي تنظيم جي صحيح نموني قائم ٿي وڃڻ، ڪجهه وقت صحيح نموني هلڻ ۽ پنهنجي انقلابي رنگ سلامت رکڻ مان اها خاطري نٿي ٿئي ته ڪا اها اڳتي به صحيح نموني قائم رهندي ۽ صحيح نموني هلندي رهندي ۽ پنهنجو انقلابي رنگ سلامت رکندي. هن کان اڳ ڪيئي انقلابي تنظيمون صحيح نموني قائم ٿيون آهن، اڳتي وڌيون آهن، شاندار سوڀون ماڻيون اٿن پر نيٺ اندرين ۽ ٻاهرين دشمن آهستي آهستي ڏاڪي به ڏاڪي هٽي انهن ۾ اندرين ڪوٽ ۽ ڦيٽارو وجهي، ڪين پنهنجي انقلابي رستي تان ڦيرائي، سندن انقلابي رنگ بدلائي ڇڏيو آهي. اهي نالي ۾ ته انقلابي ۽ پورهيت هونديون آهن پر حقيقت ۾ عوام دشمن جون پيچ بنجي لڙڪنديون رهيون آهن. نه رڳو ايترو پر جيڪڏهن ڪا پورهيتن جي انقلابي تنظيم ايتري پڪي پختي ۽ طاقتور ٿي پوي جو اها پنهنجي ملڪ ۾ جمهوري يا سوشلسٽ انقلاب آڻڻ ۾ به ڪامياب ٿي پوي ته به ان ڳالهه جي خاطري ڪانه ٿي رهي ته جمهوري يا سوشلسٽ نظام قائم رهندو يا دشمن انقلابي تنظيم تي اندران ٿي اندر قبضو ڪري ان نظام جو تختو اونڌو ڪري ڇڏيندو. انقلاب ۽ انقلاب دشمن

Gul Hayat Institute

قوتن جي وچ ۾ سڄي دنيا ۾ جيڪا خونخوار جنگ
هلي رهي آهي تنهن جو آخري فيصلو اڃا نه ٿيو آهي.
جيتوڻيڪ انقلابي عوام اڳتي وڌن پيا ۽ فتح آخر انهن
جي ٿي ٿيڻي آهي پڻ اندرين ٽوڙي ڀاڙين دشمن جا
وير وڌڻ جا منصوبا ۽ جوابي حملا به جاري آهن. پيو ته
ٿيو پر خود روس، چين ۽ ويٽنام ۾ به ڪٿي سگهجي
ٿو ته پراڻا اثر اڃا به ختم ڪونه ٿيا آهن.

عوام کي هڪ وک اڳتي وڌڻ لاءِ به مقابلو
ڪرڻو پوي ٿو ۽ ان هڪ وک جيتري واڌاري کي
قائم رکڻ لاءِ عوام کي گهڻا دفعا، ڪيترن ئي مورچن
تي پوئتي ڌڪجي پوڻ لاءِ به ذهني طرح تيار رهڻو
آهي. سڄي دنيا جي انقلابي عوام کي هر وقت چوڪس،
پهري سجاڳ ۽ تيار رهڻو آهي. ڀاڙين دشمن ٽوڙي
سنڌن عوام جي صفن جي اندر موڪليل، ڳهيڙي ايل
ايجنٽن، عوام اندر ڪمزور ۽ موقعي پرست، آرام طلب،
آڪڙ، معتبري ۽ شو بازي جي مرض ۾ ورتل ۽ پين خراب
عنصرن تي هر وقت ڪرڙي نظر رکڻي آهي. جي
ٿورڙو به غافل ٿيو ته عوام جون انقلابي تنظيمون ۽
حڪومتون اوچتو وڏو ڌڪ کائي سگهن ٿيون ۽ انقلابي
تنظيمن يا حڪومتن کي فوراً آهستي آهستي، ڏاڪي به
ڏاڪي ڦيرائي رجعت پرست ۽ موقعي پرست تنظيمون ۽
حڪومتون بنائي سگهن ٿا. ان ڪري اها ڳالهه هڪ
انقلابيءَ جي ذهن ۾ صاف هئڻ ضروري آهي ته انقلابي

Gul Hayat Institute

تنظيم يا انقلابي حڪومت ۽ نظام قائم ڪرڻ تاريخي طرح فقط هڪ شروعاتي وک وانگر آهي. اصل سفر اڳتي آهي. اصلي ڳالهه انقلابي تنظيم، انقلابي حڪومت ۽ انقلابي نظام کي دشمن کان بچائڻ، هلائڻ ۽ وڌائڻ ويجهائڻ آهي. اسان کي کپي ته دنيا جي ٻين قومن جي انقلابي عوام جيڪي تجربا پرايا آهن تن مان سبق سکون. چيني انقلابي عوام ڌرتيءَ کي ڏوڏيندڙ سوپ ڪٺي پر پوءِ به مائو چيو آهي "سڄي ملڪ ۾ سوڀارو ٿيڻ (يعني سڄي ملڪ تي پنهنجي حڪومت قائم ڪري وجهڻ) ڏهن هزار ميلن جي ڏکي مسافريءَ لاءِ رکيل پهرين وک آهي. (قول: ص ٣١).

مائو چيني عوام توڙي دنيا جي عوام کي بار بار چتاءُ ڏنو آهي ته غافل ۽ ويسلا نه ٿيو، هر وقت ويڙهه لاءِ تيار رهو ۽ تمام ڏکي عرصي تائين ويڙهه جاري رکڻ لاءِ تيار رهو. دشمن جا نظريا ۽ لاڙا جيتوڻيڪ به جنهن به روپ ۾ نظر اچن، انهن کي سڃاڻي وٺو ۽ سائين موت ۽ حياتي جي جنگ لڙو.

مائو چيو آهي ته "جيڪي ماڻهو پراڻي سماج لاءِ ڳوڙها ڳاڙيندا رهن ٿا، تن کي جڏهن به ڪو موقعو مليو ته اهي گڙٻڙ پيدا ڪندا ۽ ڪميونسٽ پارٽيءَ جي تختي اٿلائڻ جي ڪوشش ڪندا" (قول: ص ٢١).

"سيني غلط خيالن، سيني زهريلين ٻوٽين، سيني جنن ۽ ديون تي لازمي طور نڪتہ چيني ٿيڻ گهرجي. ڪنهن به حالت ۾ ڪين بنا اٽڪاءَ جي پکيڙ جي اجازت

نہ ڏجي" (قول ص ١٣).

"وڏيرڻو جذبي ۾ ذري ماتر بہ گھٽتائي نہ آڻڻ گھرجي. اھڙو ھرھڪ خيال غلط آھي جيڪو وڏيرڻو جذبي جي شدت گھٽائي ٿو" (قول ص ٥٢).

"اڻين ھرگز نہ سمجھڻ گھرجي تہ نئون سرشتو قائم ٿيڻ شرط مضبوط ٿي سگھي ٿو. چاڪاڻ تہ اھو ناممڪن آھي. ان کي ڏاڪي بہ ڏاڪي مضبوط ڪرڻو پوندو" (ص ٢٠).

"اسان جي ملڪ ۾ سوشلسٽ نظام قائم ٿي چڪو آھي. پر سياسي ۽ نظرياتي محاذن تي اسان اڃا تائين پوري سوڀ حاصل نہ ڪئي آھي. اھو مسئلو اڃا تائين صحيح معنيٰ ۾ حل ڪونہ ٿيو آھي تہ پورھيت ۽ سرمائيدار طبقن جي وچ ۾ نظرياتي چڪتاڻ ۾ ڪير کٽيندو ...."

"رڳو انھيءَ ڪري جو اسان فتح حاصل ڪئي آھي تنھنڪري اسان کي سامراجين ۽ سندن سانڍيل ڪتن طرفان وير وٺڻ لاءِ چٽيل سازش خلاف چوڪسي رکڻ ۾ ڪڏھن بہ دير نہ ڪرڻ گھرجي. جيڪو بہ چوڪسي ۾ گھٽتائي آڻيندو سو پاڻ کي سياسي طرح سڪڻو ڪري ڇڏيندو ۽ پاڻ سياسي پاڙي ٿي پوندو" (ص ٥٠).

"گڙٻڙ ڪريو، ناڪامياب ٿيو، وري گڙٻڙ ڪريو، ناڪامياب ٿيو ۽ مرڻ گھڙي تائين اھو عمل جاري

رکون اهو آهي دنيا جي سڀني رجعت پسندن جو منطق... وڙهو ناڪامياب ٿيو، وري وڙهو، وري ناڪامياب ٿيو، اهڙي طرح سوڀ تائين وڙهندا رهو. اهو آهي عوام جو منطق" (ص ٥٠).

"هر رجعت پسند شيءِ هڪ جهڙي آهي. جيڪڏهن ان کي ڌڪ نہ هڻبو تہ اها نہ ڊهندي. هي ائين آهي جيئن پٽ ٻهارڻ. ظاهر آهي جتي ٻهارو نہ پهچندو، اتان ڪِن ڪچرو پاڻيهي صفا ڪونہ ٿيندو" (ص ٥٠).

"سامراجي ۽ ڏيهي رجعت پرست پنهنجي شڪست ڪڏهن بہ قبول نہ ڪندا ۽ آخري پساهن تائين جدوجهد ڪندا رهندا... اهي مختلف طريقن سان پيچ ڏاهہ ۽ گڙ ٻڙ جي ڪاروائيءَ ۾ رڌل رهندا ۽ هر روز هر گهڙي پيهر طاقت ۾ اچڻ جي ڪوشش ڪندا. بلاشڪ اها ڳالهہ اڻ ٽر آهي، اسان کي ڪنهن حالت ۾ بہ پنهنجي چوڪسيءَ کان غافل نہ ٿيڻ گهرجي" (ص ١٢).

ماڻو چوي ٿو تہ "جيڪڏهن طبقاتي چڪتاڻ جي تحريڪ ۽ ٻيون تحريڪون نہ هلايون ويون ۽ انقلاب دشمن، بڇڙن ماڻهن ۽ هر قسم جي جِنن ديون کي منهن ڪڍڻ جي اجازت ڏني ويئي، اسان جا ڪارڪن انهن سڀني ڳالهين تي ماٺ ڪري ويهي رهيا، ڪيترا ڪارڪن تہ ذشمن ۽ اسان جي وچ ۾ فرق بہ وساري ويٺا، دشمن جا پاٿهن ٻيلي ٿي پيا ۽ دشمن ڪين ڪاري ڇڙوڇڙ ۽ پاڙي ڪري ڇڏيو، جيڪڏهن اسان جا ڪارڪن

ڇڪي ٻاهر ڪڍيا ويا يا جيڪڏهن دشمن اسان جي صفن ۾ گهڙي اچڻ ۾ ڪامياب ٿي ويو ۽ اسان جا ڪيترائي مزدور هاري ۽ دانشور، دشمن جي نرم ۽ سخت آڱرين آڏو بي وس ٿي ويا ته اهڙي حالت ۾ گهڻو وقت نه لڳندو جڏهن ... مارڪسي، لينني پارٽي يقيناً هڪ ترميم پسند پارٽيءَ ۾ يا هڪ فاشي پارٽيءَ ۾ تبديل ٿي ويندي." (ص ٢٩)

اسان جو آئيندو روشن آهي. فتح هر حالت ۾ مظلوم عوام جي، انقلاب جي، جمهوريت، آزادي ۽ سوشلزم جي قوتن جي ٿيندي، پر اچ جنهن منزل تي اسين آهيون تنهن تي اسين ائين نٿا چئي سگهون ته ڪو اسان کي پڪي طرح ڄاڻ آهي ته رجعت پرست ۽ عوام دشمن سوچ ۽ وات ڪي قطعي ۽ آخري شڪست ڏيئي، نظرياتي طرح مڪمل طور سوپارا ٿي ويا آهيون، اڃا تمام ڏکيو ويڙهه هلڻي آهي ۽ گهڻو گهڻو اڳتي هلي، تمام دير سان اهو فيصلو ٿيڻو آهي ته سنڌ ۾ ۽ خود اسان جي تنظيم جي انقلابي پورهيت وات ۽ سوچ ڪنهن تي يا رجعت پرست ۽ عوام دشمن وات ۽ سوچ جي سوڀ ٿيڻي ٿيڻي. انهيءَ ڪري اسان کي هر وقت پوري سجاڳ ۽ چوڪس رهڻو آهي ۽ ٻاهرين توڙي اندرين مورچن هر قسم ۽ هر رنگ جي سڀ طرفي ويڙهه لاءِ اٿ ٿي پهر تيار رهڻو آهي، جي ائين اسين ڪندا سون ۽ دشمن جي سازشن خلاف هر وقت پوري سجاڳ نه رهندا سون

ته اهو بلڪل ممڪن آهي ته دشمن اسان کي ويسلو
۽ لاپرواهه ڏسي، اندران سرنگهون هڻي، اسان جي صفن
۾ تباهي مچائي ڇڏي.

چوڪس، سجاڳ ۽ هر صورتحال لاءِ تياري واسطي
سڄاري جي تحريڪ هلائڻ ضروري آهي، ان جي وسيلي
اسين پنهنجي انقلابي وطن دوست پورهيت تنظيم جي
ڇاڻ، پروڙ ۽ ان کي سمجهڻ سان، حالتن آهر ڪتب
آڻڻ جي صلاحيت ۾ وڌا واڌارا آڻي سگهنداسون، اسان
جي ڪمزورين کي ظاهر ڪيو ويندو ۽ اسان جي تنظيم
جي اندر جيڪو ڪين ڪچرو قدرتي طرح گڏ ٿيو آهي
ان کي صاف ڪري سگهبو ۽ اسان ۾ جيڪي دشمن
طرفان سرنگهون هنيون ويون آهن تن کي بند ڪري
سگهبو. اسان ۾ جيڪي زهريلا جيوڙا داخل ڪيا ويا
آهن تن کي ڳولي ڳولي گهڻي حد تائين ناس
ڪري سگهبو.

مائوزي تنگ جيڪي ڪجهه انقلابي جنگ لاءِ چيو
آهي سو هن قسم جي انقلابي جدوجهد سان به لاڳو
ٿئي ٿو. انقلابي جنگ وانگر انقلابي جدوجهد به "اهو
ترياق آهي جو نه رڳو دشمن جي زهر کي ختم ڪري
ٿو پر اسان جي پنهنجي ڪين کي به صاف ڪري ٿو."

هن ملڪ جي انقلابي تنظيمن جي گذريل تجربي
جي ڇنڊڇاڻ ڪبي ته معلوم ٿيندو ته انهن تنظيمن
کي ڪيترا بنيادي نظرياتي مسئلا درپيش آهن. انهن

Gul Hayat Institute

کي چڱيءَ طرح حل ڪرڻ ۾ ڪارڪن تمام گهڻي ڏکيائي محسوس ڪن ٿا ۽ هو عام طرح غلطيون ڪن ٿا. تنظيمن جي زندگيءَ ۾ جڏهن ڪو نازڪ موڙ اچي ٿو ۽ حالتون 'تنظيمن' کان ڪو تيز واڌارو ڪرڻ جي گهر ڪن ٿيون. پاليسيءَ ۾ تيزيءَ سان ڪو سڌارو يا ڦيرڦار ڪرڻ جي ضرورت پوي ٿي ته اهڙا ڪارڪن منجهيو بيهو رهن ٿا، هڪ وک به اڳتي چڙڻ کان ٻڙ ڪيڏيو بيهو رهن. هو اهڙا ماڻهو ٿيو پون جن جو ذڪر سائي صاحب هنن لفظن ۾ ڪيو آهي ”جيڪي ماڻهو انقلابي دور ۾ رڳو پراڻي دستور سان چهٽا پيا هوندا آهن. اهي اندا آهن ۽ انهن جي سامهون اوندهه ٿي اونده آهي.... اهي عوام جي جوش خروش جو سدائين گهٽ اندازو لڳائين ٿا. جيئن ڪا نئين ڳالهه ظاهر ٿئي ٿي ته هو ڪڏهن به ان کي چڱو نٿا چون ۽ ان جي مخالفت شروع ڪري ڏين. آخر ۾ انهن کي پنهنجي هار مڃڻي پوي ٿي ۽ پاڻ تي ڏوري کڻي نڪتهچيني ڪرڻي پوي پر پوءِ پيري جڏهن ڪا نئين ڳالهه ظاهر ٿئي ٿي ته وري اهو ساڳيو عمل ورجائين ٿا. ڪنهن به نئين شيءِ ۽ هر ڪنهن نئين شيءِ ڏانهن سندن رويو جو هي ئي نمونو، اهڙا ماڻهو، نازڪ موقعن تي اڳتي نٿا وڌن ۽ هڪ وک وڌائڻ لاءِ به سدائين انهيءَ کي ڌڪو ڏيڻو پوي ٿو“ (ص ٩٠).

انهن مسئلن مان ڪي مکيه نظرياتي مسئلا هي آهن:

انقلابي تنظيم ۽ عام ڪليل سرمائيدار وڏيرڪي تنظيم ۾ فرق، جمهوريت ۽ مرڪزيت جي وچ ۾ لاڳاپو، ڇڙواڳ جمهوريت ۽ جمهوري مرڪزيت ۾ فرق، آزادي ۽ ضابطي ۾ لاڳاپو، صحيح تنقيد جو دائرو، وطني دوستي ۽ بين الاقواميت جي وچ ۾ لاڳاپو، عوام اندر تضادن ۽ عوام ۽ عوام دشمن جي وچ ۾ تضادن ۽ انهن کي حل ڪرڻ جي طريقي ۾ فرق وغيره.

انقلابي پورهيت تنظيم ۽ عام وڏيرڪي سرمائيدار تنظيم ۾ فرق: انقلابي پورهيت تنظيمون عام وڏيرڪين ۽ سرمائيدار خالص اليڪشني تنظيمن کان مختلف هونديون آهن. انقلابي پورهيت تنظيمن جي ميمبرن جون آزاديون ۽ حياتيون ڦورو ۽ ظالم عوام دشمن هٿان هميشه خطري ۾ هونديون آهن. ان ڪري تنظيمي رازداري انهن تنظيمن لاءِ حياتي ۽ موت جو مسئلو هوندو آهي. اهوئي سبب آهي جو انقلابي پورهيت تنظيمن جا ميمبر دشمن هٿان عذاب سهي، مرندي مري ويندا آهن پر ڪوڙا، چغل ۽ ڳوال نه ٿيندا آهن. ڪهڙي به حالت ۾ چغل ۽ ڳوال بڻجڻ ۽ تنظيم خلاف پنهنجي پارڻ واري کي تمام ڪريل ۽ خطرناڪ عوام دشمن مجرم ۽ زبردست ملامت جو لائق سمجهيو ويندو آهي. اهوئي سبب آهي جو انقلابي پورهيت تنظيمن ۾ سخت فولادي ضابطي جي ضرورت هوندي آهي ۽ ان ۾ ڇڙواڳ جمهوريت بدران جمهوري مرڪزيت جي تنظيمي اصولن تي عمل ڪيو ويندو آهي.

Gul Hayat Institute

جيڪڏهن رازداري ۽ فولادي ضابطي ۽ جمهوري مرڪزيت تي عمل نه ٿئي ها ته جيڪر ڪابه انقلابي پورهيت تنظيم صحيح معنيٰ ۾ قائم ٿي سگهي نه هلي سگهي ها ۽ دشمن انهيءَ تي سرجندي ئي هڪدم حملو ڪري ڪيس تباهه ڪري ڇڏين ها. تاريخ مان اسان کي معلوم ٿئي ٿو ته ڪيترا پيرا ائين ٿيو آهي ته ڪنهن غدار جي چغليءَ يا ڪنهن لاپرواهه ٻٽاڪيءَ ڪارڪن جي ٻٽاڪ يا لباڙ جي ڪري انقلابي تنظيمن جي يڪي ليڊرشپ رات وچ ۾ ڦهارجي وئي آهي ۽ ڪيترا بهادر انقلابي موت جو شڪار بڻايا ويا آهن. اسين تاريخ ۾ اهو به ڏسون ٿا ته هزارين نظرياتي اختلافن جي باوجود هڪٻئي جي مخالف انقلابي تنظيمن جا ماڻهو به هڪ ٻئي خلاف چغل نه ٿيندا آهن. انقلابي ماڻهو تنظيمون ڇڏي ويندا رهيا آهن ۽ انهن خلاف سخت نظرياتي ۽ سياسي جدوجهد به ڪندا رهيا آهن پر انهن بابت ڀنڊيون ۽ گوالپٽا نه ڪندا رهيا آهن.

ساڳيءَ طرح دنيا جا انقلابي، تنظيمي ضابطي تي عمل ڪندا آهن. سڀني ڪا تجويز اڪثريت قبول نه ڪندي آهي ته به اڪثريت جو فيصلو مڃيندا آهن ۽ تنظيم جي حڪم جي تعميل ڪندا آهن. هڪ پيرو ٿيل اڪثريتي تنظيمي فيصلي تي تيستائين سچيءَ دل سان عمل ڪندا رهندا آهن جيستائين تجربي مان اهو غلط ثابت ٿئي ۽ تنظيم پنهنجو فيصلو بدلائي.

Gul Hayat Institute

دنيا جي انقلابي تنظيمن جي تاريخ جو مطالعو ڪبو ته معلوم ٿيندو ته انهن جي اعليٰ ادارن جو چونڊون خاص حدن اندر خاص قسم جي احتياط سان ٿيون آهن ۽ نه ڪي عام رواجي اليڪشنبازيءَ ذريعي. ايتري قدر جو لينن جهڙي عظيم انقلابيءَ ڪي هي لفظ چوڻا پيا آهن ”اسان انقلابي سوشلسٽ جمهوريت جي بولشويڪ نمائندن بار بار چيو آهي ته جن ليڪ جي خالقن ۽ ماحول ۾ اسان کي ڪم ڪرڻو پيو پيوي تن ۾ پارٽيءَ کي مڪمل طور جمهوري نموني هلائڻ ناممڪن آهي ۽ انهن حالتن ۾ چونڊ وارو اصول فقط وات سان چوڻ جي ڳالهه آهي“ (ڏسو لينن جون چونڊ لکڻيون ١٩٦٢ع واري انگريزي ايڊيشن جو صفحو ٥٦٨).

انهيءَ سوال تان روسي انقلابي تحريڪ ۾ زبردست بحث مباحثا هليا. انهن بحثن هلندي لينن جمهوريت جي باري ۾ غلط مطالبن ڪندڙن کي بار بار ٽوڪيو ۽ سندن مطالبن جي اصليت کي کولي سمجهايو آهي. هو لکي ٿو:

”جمهوري“ اصول جي اصليت ڪهڙي آهي؟

”رابو چي ي ديلو اخبار جيڪي (وسيع جمهوريت بابت) ڀڙڪيدار فقرا پولي ٿي تن جي اصل مطلب تي ٿورو ويچار ڪندؤ ته توهان محسوس ڪندا ته هن آپيشاهي ۽ پوليس راج جي اونداهي دور ۾ پارٽي تنظيم اندر ’وسيع جمهوريت‘ هڪڙي نکمي ۽ نقصانڪار رانديڪڙي

ڳان سواءِ ٻيو ڪجهه به ڪونهي، اها انهيءَ ڪري هڪڙو نڪمو راڊيڪو آهي جو حقيقت ۾ ڪنهن به انقلابي تنظيم ڪڏهن به نه ان تي عمل ڪيو آهي ۽ نه وري ان تي ڪري ٿي سگهي ٿي. چاهي سندس مرضي ڪٿي ڪهڙي به هجي. 'وسيع جمهوريت' نقصان ڪار راڊيڪڙو انهيءَ ڪري آهي جو 'وسيع جمهوري اصول' تي عمل ڪرڻ جي ڪوشش ڪبي ته ان سان سنئون سڌو (دشمن) لاءِ وڏي پيماني تي ڇاپا هڻڻ جي ڪم ۾ سهوليت ٿيندي، اها جمهوريت انقلابي ڪم ۾ اسان جي هاڻوڪي ڪچائي ۽ ڇنڇٽي کي سدائين قائم رکندي ۽ عملي ڪارڪنن جي اڳيان جيڪو اهو سنجيدو ۽ فوري ڪم آهي ته پاڻ کي پوريءَ طرح تربيت ڏيئي، پيشه ور انقلابي بڻائين، اها جمهوريت انهيءَ ڪم تان سندن ڌيان هٽائي، ڪين اليڪشني سرشتي واسطي تفصيل سان ڪاغذي قائدا قانون ناهڻ جي ڏانڌي ۾ لڳائي ڇڏيندي......'

"رابوچي ديلو اخبار انقلابي معاملن ۾ جمهوريت جي من موهيندڙ 'اصول' کي پيش ڪرڻ واري جيڪا پنهنجي دل گهري خرفت هلائي آهي سا ڪيڏي نه نامناسب حرڪت آهي سا ڳالهه ثابت ڪرڻ لاءِ پاڻ هڪڙو شاهد گهرائينداسين. اهو شاهد آهي وائي سيريبريا ڪوو...... هو رابوچي ديلو اخبار جو همدرد آهي ۽ سندس دل ۾ پليخانو ۽ سندس حامين (لينن ۽ ٻين)

Gul Hayat Institute

لاءِ سخت نفرت آهي .... ان ڪري سندس شاهدي وڌيڪ قيمتي آهي. هڪڙي مضمون ۾ .... هن لکيو آهي....!!
"شڪين، روگاچوو، زيليابوو، ميخائيلوف، پيرو سڪايا فگنر ۽ ٻيا مشهور روسي انقلابي پاڻ کي ڪڏهن بہ ليڊر ڪونہ سمجهندا هئا ۽ ڪنهن بہ ڪين ليڊر ڪري ڪونہ چونڊيو يا مقرر ڪيو حالانڪ حقيقت ۾ هو ليڊر هئا ڇو تہ انقلابي تعليم حاصل ڪرڻ ۽ سيکارڻ واري دور ۾ توڙي سرڪار خلاف جدوجهد واري دور ۾ هنن ڪم جو وڏو زور پاڻ جهليو هو، سڀ ڪان خطرناڪ جاين تي هو ويا ۽ سندن ڪم سڀ ڪان وڌيڪ فائديمند ثابت ٿيا. هو ليڊر بنجي ويا. ان ڪري نہ، تہ ڪو هنن ليڊر بنجڻ چاهيو ٿي پر انهيءَ ڪري جو سندن چوڌاري جيڪي ساٿي هئا تن کي سندن ڏاهپ، جوش خروش، سندن وفاداري ۾ ڀروسو هو ان ڪري اهو ڀپ ڏارڻ تہ ڪو اريوپٽڪس (ڊڪٽيٽر) تحريڪ تي پنهنجي هڪ هٽي ڄمائيندو سا ڳالهہ حد ڪان وڌيڪ بي عقليءَ جي آهي. ان تي ڪير ڌيان ڏيندو؟" ....

"اسين پڙهندڙن ڪان پڇون ٿا تہ ڇا غير جمهوري لاڙن جو الزام بہ ساڳيو اريوپٽڪس (ڊڪٽيٽر) هڻڻ واري الزام جهڙو نہ آهي؟ ڇا اها ڳالهہ پڌري نہ آهي تہ رابوچي جي ڊيڍلو اخبار وارو (وسيع جمهوريت وارو من موهيندڙ تنظيمي اصول) بہ (ٻين ڳالهين وانگر) بي عقلي ۽ بي حيائيءَ وارو اصول آهي.... اهو بي حيائيءَ

Gul Hayat Institute

وارو اصول انهيءَ ڪري آهي جو انَ جي مراد آهي ته تحريڪ اندر ڪن ماڻهن جي معتبري ۽ ڦونڊ جي لاوڙي ڪي استعمال ڪجي، ڪن ڪي تحريڪ جي حقيقي صورتحال بابت جيڪا اڻ ڄاڻائي آهي اها ڪتب آڻجي ۽ ڦونڊ جي لاڙي ڪي استعمال ڪجي، ڪن ڪي اسان جي تحريڪ جي حقيقي صورتحال بابت جيڪا بي خبري ۽ اڻ ڄاڻائي آهي تنهن جو ناجائز فائدو وٺي ڪين سمجهائجي ۽ ڪن ۾ پين ۾ تربيت جي جيڪا کوٽ آهي ۽ انقلابي تحريڪ جي تاريخ بابت سندن جيڪا اڻ واقفيت آهي ان ڪي عوام خلاف هٿيار ڪري ڪتب آڻجي. اسان جي تنظيم جي باعمل ڪارڪنن لاءِ فقط هي سنجيدو تنظيمي اصول هئڻ گهرجي. سخت کان سخت رازداري، ميمبرن ڪي سخت کان سخت چوڪسيءَ ۽ خبرداريءَ سان پرکي ڪرڻ ۽ پيشه ور انقلابين جي تربيت ڪرڻ ....

”جيڪڏهن اهي گڻ موجود هوندا ته اسان کي تمام نهاد جمهوريت پسنديءَ کان به ڪا وڏي شيءِ حاصل ٿيڻ جي خاطري رهندي. اها وڏي شيءِ آهي انقلابين جو پنهنجو پاڻ ۾ مڪمل ۽ هڪٻئي تي سائين وارو پروسو. (انقلابين کي) جمهوريت پسنديءَ جي رانديڪڙي جهڙين شڪلين بابت سوچڻ جو وقت ڪونهي .... هر ڪين پنهنجي ذميوارين جو جاندار احساس آهي. ڪين تجربي مان خبر آهي ته ڪنهن نالائق

Gul Hayat Institute

ميمبر ڪان جند ڇڏائڻ لاءِ سڀني پڇن انقلابين جي تنظيم
ڪجهه به نه ڪري ڪان نه هوڪندي .... اها ڳالهه به
خيال ۾ رکڻ گهرجي ته اهڙي قسم جي ڳالهين جو
جيڪو پيو ڪارڻ آهي يعني اڻوجهائيءَ ۽ بي عقليءَ
سا به جمهوريت جي معنيٰ بابت خيالن جي مونجهاري
مان اسري نڪري ٿي. مسٽر ۽ مسز ويب انگريزي ٽريڊ
يونين بابت جيڪو ڪتاب لکيو آهي تنهن ۾ هڪڙي
دلچسپ باب جو عنوان آهي "قديم ڇڏائي جمهوريت"
ان باب ۾ مصنف ڏيکاريو آهي ته سنڌن ٽريڊ يونين
جي پهرين دور ۾ انگريز مزدور جمهوريت جي اهڃاڻ
لازمي نشاني سمجهندا هئا ته يونين جي انتظام جو
سمورو ڪم سڀ ميمبر هلائين. نه رڳو سڀ سوال سڀني
ميمبرن جي ووٽ سان حل ٿيندا هئا پر عهديدارن جون
سموريون ذميواريون به سڀ ميمبر واري واري سان
پوريون ڪندا هئا. ڊگهي عرصي جي تاريخي تجربي
کان پوءِ ٿي وڃي مزدورن کي اها خبر پئي ته
جمهوريت جو اهو تصور ڪيڏو نه فضول ۽ واهيات آهي ....

"... اسان جي "تحريڪ" ۾ جن ماڻهن عملي ڪم
ڪيو آهي تن کي خبر آهي ته جمهوريت بابت اهو
پراڻو ڇڏائو تصور شاگردن ۽ مزدورن جي اڪثريت ۾
ڪيڏو نه گهڻو پکڙيل آهي ....

"... جن عملي ڪم ڪندڙ مزدورن کي سڀني پڇن
جمهوري تنظيمن جي نظرئي ۽ عمل جو مطالعو ڪرڻ

Gul Hayat Institute

جا تمام ڏورا موقعا مليا آهن تن ۾ ڪي ته ظاهر آهي ته هنن ڳالهين ڪري ڪوبه ڏوهه ڪونه ڏيکاريو هو. پر جڏهن رابوچي يي ڊيلو اخبار، جيڪا ليڊرشپ جي دعوا ڪري ٿي، سا هڙني حالتن ۾ پاڻ کي 'وسيع جمهوري' اصولن بابت ٺهراءَ پاس ڪرڻ تائين محدود ڪري ٿي؛ تڏهن ان ڳالهه کي سڪلي شوبازي ۽ نمائش پسنديءَ کان سواءِ ٻيو ڇا ٿو سڏي سگهجي؟...."

(چونڊ لکڻيون ص ٢١٢-٢١٥)

انقلابي تاريخ جي مطالعي مان اها ڳالهه بلڪل صاف طرح ظاهر ٿئي ٿي ته تنظيم ۾ ڪير ڪير پرتي ڪجي، تنظيم جي ادارن جون چونڊون ڪيئن ۽ ڪڏهن ڪرائجن، ڪنهن ڪميٽيءَ ۾ نوان ميمبر ڪيئن کڻجن، ڪانگريسون ڪڏهن ڪوٺائجن ۽ ٻيون اهڙيون ڳالهيون ڪي هر ملڪ ۽ هر انقلاب جي مختلف بدلجندڙ حالتن جي روشني ۾ جانچيو ۽ طئي ڪيو ويو آهي. مثال طور ويٽنام جي انقلابي پارٽي يعني ويٽنام مزورن جي پارٽي جون ١٩٣٠ع کان ١٩٦٥ع تائين ٣٥ سالن ۾ فقط ٽي ڪانگريسون ٿيون. يعني سراسري طور ١٥ سالن کان پوءِ هڪڙي ڪانگريس ٿي، حالانڪ انهيءَ دور ۾ ١٩٤٥ع کان وٺي ١٩٧٥ع تائين يعني ٽيهه سال اتر ويٽنام يعني اتر ويٽنام هڪڙو آزاد حڪومت جو مالڪ آزاد علائقو هو، جتي آسانيءَ سان ڪانگريسون ٿي سگهيون ٿي.

چين ۾ ١٩٢٧ع کان وٺي چيني انقلابي پارٽي هميشه پنهنجي آزاد علائقن جي مالڪ رهي آهي جتي هوءَ آزاديءَ سان ڪانگريسون وغيره ڪري ۽ چونڊن جي اصول کي ذري گهٽ مڪمل نموني استعمال ڪري سگهي ٿي. پر روسي پارٽيءَ وٽ اهڙيون حالتون نه هيون. انهن جمهوريت جي اصول کي پنهنجي نوس تاريخي حالتن جي دائري اندر ڪتب آندو. ١٩٠٥ع کان اڳ عام طور چونڊ جي اصول کي بلڪل محدود نموني ڪتب آندو ويو. نوس حالتن موجب هڪ مرڪزي اڳواڻ اداري بدران ٻه مرڪزي اڳواڻ ادارا قائم ڪيا ويا جيڪا ڳالهه ظاهري طرح بلڪل نقصانڪار ٿي لڳي پر انهن حالتن ۾ فقط اهوئي رستو ممڪن هو.

"پارٽي تنظيم لاءِ اهو اصول طئي ڪيو ويو ته جڏهن اهي راز ۾ ڪم ڪن ته انهن کي چونڊن جي اصول تي اڏي نه سگهبو پر جڏهن هو قانوني طور ڪم ڪن ته انهن کي جمهوري مرڪزيت جي اصول تي اڏڻ گهرجي" (لينن: پورهيت پارٽي جي تنظيمي اصولن بابت چونڊ لکڻين جو مجموعو صفحو ١٦).

"١٩٠٦ع ۾ يعني ١٩٠٥-٦ع واري انقلاب هلندي جڏهن حالتون ڪلئي ڪم لاءِ سازگار ٿيون، تڏهن روسي پارٽين جي چوٽين ڪانگريس ۾ جمهوري مرڪزيت ۽ چونڊ جو اصول رائج ڪيو ويو. وري جڏهن اهو انقلاب ناڪام ٿيو، موقعي پرست پٺتي ويا، ڪليل تنظيمون بهي

پيون، تڏهن وري اصلوڪو طريقو رائج ڪيو ويو.
موقع پرستن سان ڏکيءَ ويڙهه کان پوءِ ۱۹۱۲ع ۾
جڏهن پارٽي ڪانگريس ۾ موقعي پرست خارج ڪيا ويا.
جنگ جي دوران اڳواڻ ادارن جا ميمبر پاڻ ۾ صلاح
ڪري انهن ادارن تي نوان ميمبر کڻي چڙيندا هئا.
(لينن: پورهيت پارٽي جي تنظيمي اصولن بابت لکڻين
جو مجموعو صفحو ۸).

انقلابي جدوجهد لاءِ اهو سوال تمام اهم آهي ته
ڪنهن به سبب جي ڪري جيڪڏهن ڪنهن به ڪميٽي
تي نوان ميمبر کڻڻ جي ضرورت پوي ته ڇا ڪجي؟
ان لاءِ نئين سر چونڊون ڪرائجن يا خود اهي ساٿي،
جيڪي ان وقت ان ڪميٽيءَ جا ميمبر هجن سي ئي
پاڻ ۾ صلاح ڪري ڪنهن مقرر اڪثريت سان فيصلو
ڪري نوان ميمبر کڻي چڙين؟ لينن جو هميشه اهو
طريقو پئي رهيو ته عام لڪ جي حالتن ۾ هر ڪميٽيءَ
جا پراڻا ميمبر پاڻ ۾ صلاح ڪري پنهنجي ڪميٽيءَ
لاءِ نوان ميمبر مقرر ڪري چڙين ۽ نئين سر چونڊن جو
انتظار نه ڪيو وڃي. درحقيقت بنهه شروعات ۾ ئي يعني
۱۹۰۳ع ۾ هن لنڊن واري ٻي پارٽي ڪانگريس ۾ پارٽي
قاعدن قانونن جو جيڪو مسودو پيش ڪيو تنهن جو
رٿيل قاعدو نمبر ۱۱ هن ريت هو:

"سموريون پارٽي تنظيمون .... پنهنجا معاملا سادي
اڪثريت سان طئي ڪن ۽ کين اهو حق هجي ته

Gul Hayat Institute

پنهنجي ڪميٽيءَ جا نوان ميمبر نئين سر چونڊ ذريعي ڪڻڻ بدران پاڻ مقرر ڪن (ڪميٽي جي) ميمبرن کي ڪڻڻ يا ڪيڻ لاءِ ⅔ اڪثريت لازمي هوندي."

(لينن: پورهيت پارٽي جي تنظيمي اصولن بابت ص ١١٢).

مينشويڪن جي زور بار ڪري ٻي ڪانگريس تنظيمي قاعدن قانونن بابت لينن جي تجويزن کي اڌپوري نموني منظور ڪيو. ٽين ڪانگريس انهن کي سڄاري لينن جي تجويزن مطابق بحال ڪيو. جڏهن فيبروري ١٩١٧ع واري انقلاب کان پوءِ پارٽي لڪ کان ٻاهر آئي، تڏهن وري جمهوري مرڪزيت ۽ چونڊن جو اصول رائج ڪيو ويو. ڇهين ڪانگريس زور شور سان نوان ميمبر ڀرتي ڪرڻ جي هدايت ڪئي. ڏهين ڪانگريس وري لينن جي اڳواڻيءَ هيٺ نالائق ميمبرن کي پارٽي مان خارج ڪرڻ جي باقاعدي مهم شروع ڪئي، مطلب ته هر انقلابي ڪم بدلجندڙ حالتن جي روشني ۾ پارٽي، انقلاب ۽ عوام جي ضرورت مطابق ڪيو ويندو آهي.

ڪيترا ماڻهو جمهوريت بابت غلط تصورن جي اثر هيٺ اچي انقلابي پارٽين کي تجربيڪار، آزمايل ۽ پيشه ور اڳواڻن جي لاڳيتي اڳواڻيءَ جي جيڪا سخت ضرورت هوندي آهي تنهن کي سمجهي نٿا سگهن ۽ ان کي ڪنهن نه ڪنهن صورت ۾ ڪمزور ڪرڻ، بلڪ صفا رد ڪرڻ ضروري سمجهن ٿا.

لينن انهيءَ غلط تصور کي سختيءَ سان رد ڪيو

Gul Hayat Institute

آهي ۽ ثابت ڪيو آهي تہ ڪابہ انقلابي تحريڪ تجربيڪار
آزمايل ۽ لاڳيتي اڳواڻيءَ کان سواءِ ڪامياب ٿي نٿي
سگهي. ڪن ماڻهن چيو تہ انقلاب کي "ڏهن پارهن"
ليڊرن جي ضرورت ڪانهي. ڪين لکين عام مزور گهرجن.
ان جي جواب ۾ لينن چيو آهي:

تجربيڪار ليڊرن جي ضرورت ۽ اهميت

"جرمن جو مثال وٺو. ان ڳالهہ کان اميد تہ ڪو
بہ انڪار ڪونہ ڪندو تہ جرمن جي تنظيم عوامي
تنظيم آهي. جرمنيءَ ۾ هرڪو ڪم عوام کان شروع
ٿئي ٿو ۽ اتي پورهيت طبقي جي تحريڪ پنهنجي پيرن
تي هلڻ سکي ورتو آهي. پر ڏسو تہ اهي لکن ڪروڙن
ماڻهو پنهنجن "ڏهن پارهن" آزمايل سياسي رهنمائن جو
ڪيڏو نہ قدر ڪن ٿا ۽ انهن کي ڪيئن نہ، چهٽي پيا
آهن! پارليامينٽ ۾ دشمن پارٽين جي ميمبرن سوشلسٽن
کي اڪثر ٽوڪيو پئي آهي تہ "توهين واهہ جا
جمهوريت پسند آهيو! توهان جي تحريڪ، پورهيت تحريڪ
رڳو نالي جي آهي. حقيقت ۾ توهان وٽ سدائين ساڳين
ليڊرن جي ننڍڙي ٽولي موجود هوندي آهي. جڏهن
ڏسو تڏهن ساڳيو ٻيبل ۽ ساڳيو ليبڪنيڪٽ ۽ سالن
جا سال اهي ئي ساڳيا پراڻا ليڊر. توهان جا نام نهاد
مزورن جا چونڊيل ميمبر تہ شهنشاهہ جي مقرر ڪيل
آفيسرن کان بہ وڌيڪ دائمي عهدن جا مالڪ ٿيو ويٺا
آهن." پر "عوام" کي "ليڊرن" خلاف ڀڙڪائڻ، عوام ۾

Gul Hayat Institute

خراب ۽ معتبريءَ وارا آڏما اٿارڻ ۽ ماڻهن نئو پنهنجي ”ڏهن پارهن ڏاهن ماڻهن“ ۾ جيڪو اعتماد آهي تنهن جا ترا ڪڍي تحريڪ کان سندس مضبوطي ۽ اڏول پڻو کسي وٺڻ جي انهن عياري ۽ لفاظيءَ وارين حرڪتن تي جرمن رڳو ڌڪار وچان مرڪيو ڪٿيو بس ڪن. جرمنن ۾ سياسي سوچ ڪافي وڌيل آهي ۽ هنن ايترو سياسي تجربو گڏ ڪري ورتو آهي جو هو اها ڳالهه چڱيءَ طرح سمجهي ويا آهن ته قابل ماڻهو ڪي سون جي تعداد ۾ ڪونه ٿا ڄمن ۽ سماج جو ڪوبه طبقو تيستائين محڪم ارادي سان ڪابه ويڙهه نه ڪري سگهندو، جيستائين وٽس اهڙا ڏهه پارهن آزمايل ۽ قابل ماڻهو نه هجن، جن انقلابي جدوجهد کي هڪ پيشو ڪري اختيار ڪيو هجي ۽ ان ۾ باقائدي تربيت حاصل ڪئي هجين، جن کي ڊگهي تجربي پاڙهي پڪو ڪيو هجي ۽ جيڪي هڪ ٻئي سان مڪمل هم خيال ۽ يڪدل ٿي ڪم ڪري رهيا هجن. جرمن جي پنهنجن صفن اندر به عياريءَ واري سڪٿي لفاظي ۽ اڳرن جي هير ڦير ڪندڙ اهڙا ماڻهو موجود آهن جيڪي سڄو ”احمقن“ کي پڌائي ڪين ”ڏهن پارهن ڏاهن ماڻهن“ کان مٿي آڏائين ٿا...... ۽ مضبوط ۽ محڪم ارادي وارن ليڊرن خلاف بي اعتماديءَ جو ٻج ڇٽين ٿا. جرمن سوشلزم سوشلسٽ تحريڪ اندر اڳرن جي هير ڦير ۽ سڪٿي لفاظي ڪندڙ عنصرن خلاف اٽل ارادي ۽ اڻ ورچائيءَ واري ويڙهه

وسيلي ٿي اڄ جيترو وڏي ويجهي ۽ طاقتور ٿي سگهي
آهي. اڄ روسي سوشلسٽ تحريڪ فقط انهيءَ ڪري
گهوٽالي ۾ آهي جو وٽس اهڙا سٺي تربيت، ورتل ۽
تجربيڪار ليڊر ڪونهن جيڪي پاڻمرادو سجاڳ ٿيندڙ
عوام جي رهبري ڪري سگهن. اهڙي وقت تي اسان
جا عقل جا وڏا احمقن واري اونهي دانائيءَ سان واڪا
ڪري پيا چون ته ”تحريڪ هيٺان عوام کان شروع نه
ٿيندي ته ڪم خراب ٿي پوندو.“

”...اکرن جي هيرڦير ڪندڙ، سگهڙي لفاظي ڪندڙ
پورهيت طبقي جا بدترين دشمن آهن. هو بدترين دشمن
ان ڪري آهن جو هو عوام ۾ ذليل ۽ ڪريل اڌما
اڀارين ٿا، ان ڪري بدترين دشمن آهن، جو جن مزورن
اڃا (انقلابي سمجهه جي) روشني حاصل نه ڪئي آهي
سي انهن دشمن کي سڃاڻي نٿا سگهن جيڪي چون ٿا
۽ ڪڏهن ڪڏهن پاڻئين به ٿا ته اسين عوام جا گهڻگهرا
آهيون. هو ان ڪري عوام جا بدترين دشمن آهن جو
هن نااتفاقي ۽ بدتر جي دور ۾ جڏهن اسان جي تحريڪ
اڃا مس ڪا نه ڪا شڪل پئي وٺي، تڏهن عوام
جيڪي پنهنجي غلطي فقط تلخ تجربن کان پوءِ ئي
محسوس ڪري سگهن ٿا تن کي اکرن جي هيرڦير ۽
سگهڙيءَ لفاظيءَ جي ڪوڙڪين ۾ منجهائي مارڻ ۽ گمراه
ڪرڻ کان سولو ڪم ٻيو آهي ئي ڪونه.“ (چونڊ
لکڻيون ص ١٩٨ - ١٩٩).

Gul Hayat Institute

تڏهن ڀلا ڇا عوام کي جمهوريت جي ڪا به ضرورت ڪانهي ؟ نه! عوام کي صحيح ۽ حد اندر جمهوريت جي تمام گهڻي ضرورت آهي.

جمهوريت ۽ مرڪزيت ۾ لاڳاپو

عوام ۽ سندن تنظيم کي صحيح ۽ حد اندر جمهوريت جي سخت ضرورت آهي. تنظيم ۾ گهربل جمهوريت نه هوندي ته تنظيم ڪجهه وقت مشين وانگر ڪم ڪري پوءِ ازخود بيهي رهندي. ماؤ تنظيم ۾ صحيح ۽ گهربل جمهوريت جي ضرورت هجڻ جي باري ۾ اسان کي بار بار هدايت ڪئي آهي. "جيڪڏهين پارٽي زندگيءَ ۾ ڪافي جمهوريت نه آهي ته پيشقدميءَ (پنهنجي دليان پاڻمرادو اڳتي وڌي ڪو چڱو ڪم ڪرڻ) جو جذبو ڪم آڻي نٿو سگهجي. فقط جمهوري ماحول ۾ ئي قابل ماڻهن جي وڏي تعداد کي اڳتي آڻي سگهجي ٿو" (قول ص ١١٨).

"جيستائين ڪو ماڻهو دشمن مان نه آهي ۽ بڇڙي نيت سان حملو نٿو ڪري ته هن کي ڳالهائڻ ڏنو وڃي، ڪٿي هو ڪير به هجي ۽ جيڪڏهن هو ڪا غلط ڳالهه چوي ٿو ته اها وڏي ڳالهه نه آهي. سڀني سطحن جي اڳواڻن جو فرض آهي ته هو ٻين جي ڳالهه ٻڌن......

"عوام جي صفن ۾ جمهوريت مرڪزيت سان، آزادي ۽ ضابطي سان ڳنڍيل آهي. هي هڪ ئي شيءِ جا ابتڙ

Gul Hayat Institute

پاسا آهن جن ۾ ضد سان گڏوگڏ ايڪو آهي، ۽ اسان کي هڪ طرفي طور هڪڙي تي زور رکي ٻي کان انڪار نہ ڪرڻ گهرجي. عوام جي ضمن اندر اسين نہ تہ آزادي کان سواءِ ۽ نہ ئي جمهوريت کان سواءِ ڪم هلائي سگهون ٿا نہ ئي مرڪزيت کان سواءِ جمهوريت ۽ مرڪزيت جي ۽ آزادي ۽ ضابطي جي، هيءَ هيڪڙائي اسان جي جمهوري مرڪزيت جوڙي ٿي. هن سرشتي هيٺ عوام وسيع جمهوريت ۽ آزادي ماڻين ٿا، پر ساڳي وقت کين سوشلسٽ ضابطي جي حدن اندر رهڻو پوي ٿو" (قول ص ١٨١).

"اسان کي پارٽيءَ جو ضابطو نئين سر ورجائڻ گهرجي جيڪو هيٺين ريت آهي.

(١) فرد تنظيم جي تابع آهي.

(٢) ٿورڙائي گهڻائي جي تابع آهي.

(٣) هيٺين سطح مٿين سطح جي تابع آهي. ۽

(۴) سمورا ميمبر مرڪزي ڪاميٽي جا تابع آهن، جيڪو بہ ضابطي جي هنن فقرن جي ڀڃڪڙي ڪري ٿو سو پارٽي جي ٻڌي ٽوڙي ٿو" (قول ص ١٨١).

"پارٽي جي ضابطي جي هڪ گهرج اها آهي تہ ٿورڙائي کي گهڻائي آڏو ڪنڌ نمائڻ گهرجي. جيڪڏهن ٿورڙائي جي راءِ رد ڪئي ويئي آهي تہ کيس اڪثريت جي ورتل فيصلي جي تائيد ڪرڻ گهرجي، جيڪڏهن ضرورت پوي تہ ٿورڙائي انهيءَ ڳالهہ

Gul Hayat Institute

کي ٻيهر غور لاءِ ٻي گڏجاڻيءَ ۾ پيش ڪري سگهي ٿي، پر اهڙيءَ ڪان سواءِ هن کي ڪنهن به نموني ۾ اهڙيءَ فيصلي جي خلاف ڪم نه ڪرڻ گهرجي“ (قول ص ١٨٢).

فلسطيني عوام جي آزاديءَ جي تنظيم، ”فلسطين جي آزادي لاءِ عوامي محاذ“ اڪثريت جي فيصلي جي تعميل ڪرڻ جي اصول کي هنن لفظن ۾ پيش ڪيو آهي:

”پارٽيءَ اندر هر نقطہ نظر کي حق آهي ته اهو تنظيمي دائري اندر مڪمل آزاديءَ سان پيش ڪيو وڃي، پر جڏهن انهي نقطہ نظر تي بحث ٿي وڃي ۽ پارٽي (ان جي اڪثريت) ان بابت ڪو فيصلو ڪري ڇڏي ته پوءِ پارٽيءَ اندر هر ماڻهوءَ جو فرض آهي ته جيستائين پارٽي ڪانگريس ۽ رٿابندي ڪندڙ ادارن ۾ ان تي ٻيهر بحث ڪرڻ جو موقعو اچي، تيستائين ان فيصلي تي محڪم رهي، ان جو بچاءُ ڪري ۽ ان سان مڪمل طرح وفادار رهي....

”مرڪزيت جي تصور جو ٻيون پاسو اهو آهي ته جڏهن پارٽي جمهوري نموني ڪو فيصلو ڪري ته پوءِ پارٽي اڳواڻن کي ان فيصلي تي عمل ڪرڻ دوران قطعي اختيارات حاصل آهن. جنهن مهل فيصلي تي عمل شروع ٿئي ٿو تنهن مهل جمهوريت ختم ٿيو وڃي، بحث ۽ مناظرو ختم ٿيو وڃي. پوءِ رڳو حڪم جي تعميل، ضابطي، وفاداري ۽ هدايتن جي مڪمل پوئواريءَ

جي گنجائش آهي، پر ڪنهن به ڳالهه جي نه.“
(”فلسطين جي آزادي لاءِ حڪمت عملي“ ص ٣٢٢).

ساڳي ماءُ صحيح ۽ غلط ڳالهين جون جيڪي ڪميونيون مقرر ڪيون آهن تن مان به ضابطي بابت آهن. هو ميڪاري ڏو ته ”اهي ڳالهيون ۽ عمل صحيح آهن جيڪي جمهوري مرڪزيت کي رد ڪرڻ يا ڪمزور ڪرڻ بدران ان کي مضبوط ڪرڻ ۾ مدد ڪن ۽ اهي ڪميونسٽ پارٽيءَ جي اڳواڻي کي رد يا ڪمزور ڪرڻ بدران ان کي مضبوط ڪرڻ ۾ مددگار ٿين.“

هن اسان کي کولي سمجهايو آهي ته جمهوريت هڪڙي شيءِ آهي ۽ بي لغام ڇڙواڳ جمهوريت ٻي شيءِ ۽ اسان کي هدايت ڪئي اٿس ته ڇڙواڳ جمهوريت جون پاڙون پٽي ڪڍو. هو چوي ٿو ته ”پارٽي اندر جمهوريت، نظم ۽ ضبط کي مضبوط بنائڻ ۽ ويڙهو صلاحيتن کي وڌائڻ لاءِ آهي نه ڪي کين ڪمزور ڪرڻ لاءِ آهي“ (ص ١١٩).

”نظرئي جي ميدان ۾ ڇڙواڳ جمهوريت جون پاڙون پٽيو..... ڇڙواڳ جمهوريت پارٽي تنظيم کي ناس ڪري ٿي. پارٽيءَ جي ويڙهو صلاحيتن کي ڪمزور ڪري ٿي ۽ انقلاب جي شڪست جو سبب بڻجي ٿي. ڇڙواڳ جمهوريت جو سرچشمو ۽ ڪارڻ هيٺين وچولي طبقي جي خود خيالي ۽ ضابطي کان ڏاهه آهن“ (ص ١١٩).

آڪٽوبر انقلاب جي ڪاميابي جا ڪارڻ بيان ڪندي، لينن ڪاميابيءَ جو هڪڙو وڏو ڪارڻ اهو ٻڌايو آهي ته "پارٽيءَ سخت مرڪزيت ۽ فولادي ضابطي کي اڏي ۽ ڪاميابيءَ سان سلامت رکي سگهي هئي" (ڪاپي ٽر جي ڪميونزم هڪ پارٽي ڪيچل ص ٩).

تنقيد ۽ پاڻ تي تنقيد ڪرڻ جي ضرورت ۽ ان جو دائرو.

تنقيد ۽ پاڻ تي تنقيد هڪ انقلابي پورهيت جي سچائپ جي نشاني، ۽ سندس انقلابي ايمان جو رڪن آهي. اهو هڪ مارڪسي ليننسي هٿيار آهي جنهن جي وسيلي اسين پاڻ مان عيب ڪڍي، پاڻ کي سڌاري سگهون ٿا. ساٿي مائو چوي ٿو "پنهنجي ضمير کي آڏو رکي پاڻ تي تنقيد اهڙي نشانبر سچائپ آهي جا اسان جي پارٽيءَ کي ٻين سڀني سياسي پارٽين کان نروار ڪري ٿي .... ڪميونسٽ پارٽي تنقيد کان نٿي ڊڄي چو ته اسين مارڪسي آهيون، سچائي اسان سان آهي ۽ بنيادي عوام يعني مزدور ۽ هاري اسان سان آهن. سچا مادي پرست بي ڊپا آهن. اسان کي اميد آهي ته اسان سان گڏ جدوجهد ڪندڙ .... اسان ڪميونسٽن تي تنقيد ڪرڻ .... کان نه ڪيٻائيندا. جيڪو ماڻهو هزارين زخم کائيندي به موت کان نٿو ڊڄي، اهو ئي شهنشاهه کي گهوڙي تان زوري لاهڻ جي همت ڪري سگهي ٿو .... جيڪڏهن اسان ۾ خاميون آهن ته انهن

Gul Hayat Institute

کي اڳڀاڙو ڪيو وڃي .... هرڪو ساٿي اسان جي خامين کي ظاهر ڪري سگهي ٿو پوءِ هو ڪٿي ڪير به هجي.“

پر تنقيد دوستي ۽ سائين واري، عوام، تنظيم ۽ تنظيمن جي ڀلي ۽ واڌاري لاءِ، ڀڃي کي مضبوط ڪرڻ لاءِ هئڻ گهرجي ۽ نه تنظيم ۽ عوام کي نقصان رسائڻ ۽ کين ڏڪ هڻي ڪمزور ڪرڻ لاءِ. ساٿي مائو اسان کي سيکاريو آهي ته تنقيد کي ذاتي حملي جو ذريعو نه بنائڻ گهرجي. تنقيد بروقت ٿيڻ گهرجي، تنقيد وڏن ۽ اهم مسئلن تي ٿيڻ گهرجي ۽ نه خسيس ۽ معمولي ڳالهين تي. تنقيد ڪرڻ مهل آپي کان ٻاهر ٿي جانه، ڪرڻ وارو کهرو ۽ اپهرو رويو نه هئڻ گهرجي.

ساڳئي وقت اسان کي پنهنجي ۽ دشمن جي وچ ۾ فرق ڪرڻ گهرجي، پنهنجن ٻڌي دشمن وانگر حملو نه ڪرڻ گهرجي. تنقيد جو نه رڳو سائين بابت پر خود سموري تنظيم بابت به استعمال ٿي سگهي ٿو ۽ ضرور ٿيڻ گهرجي. سائين کي تنظيم تي تنقيد جي آزادي آهي، پر آزادي تنظيم جي فائدي لاءِ هئڻ گهرجي، ان کي مضبوط ڪرڻ لاءِ هجي، ان جي انقلابي اصولن کي مضبوط ڪرڻ لاءِ هجي ۽ نه ان جي ابتڙ ڪيس ڪمزور ڪرڻ، ڪانئس سندس انقلابي واٽ، انقلابي رخ، انقلابي اصول ۽ انقلابي اڳواڻ ۽ ڪارڪن کسڻ ۽ سندس تختو اونڌو ڪرڻ لاءِ. پر حالت ۾ اهڙي

Gul Hayat Institute

تنقيد تنظيم دوست تنقيد نہ پر تنظيم دشمن تنقيد ٿي پوندي. تنقيد جو مقصد صحيح به ٿي سگهي ٿو ۽ ان کي عوام خلاف هٿيار طور به ڪتب آڻي سگهجي ٿو. ساٿي لينن ان مسئلي تي هن نموني روشني وڌي آهي:

تنقيد جي اصل حقيقت

”جيڪو ماڻهو چاڻي ٻجهي اکيون نٿو پوري ڇڏي سو اوس اها ڳالهہ ڏسي وٺندو تہ سوشلزم ۾ نام نهاد تنقيد جو لاڙو حقيقت ۾ رڳو موقعي پرستيءَ جو هڪڙو نئون قسم آهي. جيڪڏهن اسين ماڻهن جي پرک جي ڪسوٽي اها نہ رکنداسين تہ هنن ڪهڙيون ڪهڙيون چمڪندڙورديون ڪٽي اوڍيون آهن يا پاڻ کي ڪهڙا ڪهڙا رعبدار لقب ڪٽي ڏنا اٿن پر سندن ميچاڻپ سندن عملن مان ۽ جن شين جي هو حقيقي طرح حمايت ڪن ٿا تن مان ڪنداسون تہ پوءِ اسان کي صاف صاف نظر اچي ويندو تہ نامنهاد ”تنقيد جي آزادي“ جي معنيٰ آهي سوشلزم اندر هڪڙي موقعي پرست لاڙي لاءِ آزادي، سوشلسٽ جمهوريت پسند (ڪميونسٽ) پارٽي کي ڦيرائي هڪڙي سڌارا گهرندڙ جمهوري پارٽي بنائڻ جي آزادي ۽ سوشلزم ۾ سرمائيدار خيالن ۽ سرمائيدار عنصرن کي داخل ڪرڻ جي آزادي ... آزادي هڪڙو شاندار لفظ آهي پر صنعت جي آزادي جي جهنڊي هيٺ سڀ کان وڏيڪ ڦرمار جنگيون لڙيون ويون آهن، پورهئي جي آزاديءَ جي جهنڊي هيٺ پورهيت عوام کي ڦريو ويو

آهي، تنقيد جي آزاديءَ جو فقرو اڄڪلهه جهڙي نموني
استعمال ٿيو ٿئي تنهن ۾ ساڳيو ڪوڙ سمايل آهي ....

"اسين هڪڙو ڳوڙهو ساٿ بڻايو، هڪٻئي کي
هٿ کان سوگهو جهلي، هڪڙي خوفناڪ لاهين واري
ڏکئي پيچري تان مارچ ڪندا پيا وڃون. اسان کي
چئني طرفن کان دشمن وڪوڙيو بيٺا آهن ۽ اسان کي
گولين جي لڳاتار وسڪاري وچان مارچ ڪرڻو پيو
پوي. اسان سڀني پنهنجي رضا خوشيءَ سان فيصلو ڪيو
آهي ته دشمن سان لڙنداسين ۽ پاسي واري ڍنڍ ڏانهن
ڪونه ڀڄي وينداسون. انهيءَ ڍنڍ ۾ جيڪي ماڻهو ويٺا آهن
سي اسان کي ٽوڪون پيا هڻن ته 'توهان پنهنجو رستو
الڳ ڇو وڃي ڳوليو آهي ۽ دشمن سان ٺاهه ڪرڻ جو
گس ڇڏي جدوجهد جو رستو ڇو ورتو اٿو؟' ايتري قدر
جو هاڻ خود اسان منجهان به ڪي ماڻهو واڪا ڪري
پيا چون 'اچو ته ڍنڍ ۾ هلون!' اسين کين شرمايون
ٿا ته هو رڙيون ڪري وراڻي ٿا ڏين 'توهان ڪهڙا
نه پوئتي پيل ماڻهو آهيو! توهان کي شرم نٿو اچي
جو توهان اسان کي اها آزادي به نٿا ڏيو جو اسين
ڪٿي توهان کي بهتر رستو وٺڻ جي دعوت ڏيون!'
هائو سائين هائو! توهان کي نه رڳو اها موڪل آهي
جو اسان کي دعوت ڏيو پر اها به آزادي اٿو ته
جيڏانهن وڻيو تيڏانهن هليا وڃو، پوءِ ڀلي ڪٿي ڍنڍ
ڏانهن ئي ڇو نه ڪٿي وڃو! حقيقت ۾ اسين سمجهون

Gul Hayat Institute

ڏنا تہ توهان جي لاءِ موزون ۽ مناسب جاءِ آهي بہ اها ڏيڻ ۽ اتي پهچڻ لاءِ اسين پنهنجي وس آهر توهان جي سيڪا مدد ڪرڻ چاهيون ٿا. رڳو اها هڪڙي مهرباني ڪريو جو اسان جي هتان ڪي چڏي ڏيو، اسان ڪي ڇهئي نہ پؤ ۽ آزاديءَ جي شاندار لفظ ڪي داغدار نہ بڻايو. اسان ڪي بہ آزادي آهي تہ جيڏانهن وڻي تيڏانهن وڃون. اسان ڪي بہ اها آزادي آهي تہ پاڻ ۾ ويڙهہ ڪريون. رڳو ڏيڻ خلاف نہ پر جيڪي ڏيڻ ڏانهن رخ پيا رکن انهن سان بہ ....“ (لينن جون چونڊ لکڻيون ص ٣٠٤)

دنيا ۾ مسئلا تمام منجهيل ۽ پيچيدا ٿين ٿا. هر مسئلي جي ڇنڊڇاڻ ڪرڻ بنا ان جي اصل حقيقت ڪي سمجهڻ ڏکيو آهي. شين ڪي رڳو مٿاڇري نموني ڏسبو پيا فقط هڪڙي پاسي کان ڏسبو تہ ماڻهو جي سوچ غلط ٿي ويندي. تنهن کان سواءِ ڪنهن بہ ڳالهہ ڪي سمجهڻ لاءِ ڳوڙهي سوچ ويچار ۽ اڀياس جي ضرورت آهي. ساڳي انهي مسئلي بابت اسان ڪي هنن لفظن جي هدايت ڪئي آهي:

”.... مسئلا منجهيل آهن. تنهن لاءِ ضروري آهي تہ اسان جا ذهن هر ڪنهن مُنجهہ ڪي منهن ڏيڻ جهڙا هجن“ (ص ٢١).

”دنيا ۾ سنوان سڌا رستا نہ هوندا آهن، اسان ڪي ورن وڪڙن واري رستي تي هلڻ لاءِ تيار رهڻ گهرجي

۽ سولي سوپ حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪرڻ گهرجي .... مطلب تہ آئيندو روشن آهي ۽ رستي ۾ ور وڪڙ آهن" (ص ۱۴۱).

"هن دنيا ۾ شيون منجهيل آهن ۽ سندن دارومدار گهڻين ڳالهين تي آهي. اسان کي مسئلي تي رڳو هڪ پاسي کان نہ پر هر ڪنهن پاسي کان نظر وجهڻ کپي" (ص ۱۵۴).

"اسان کي سکيا حاصل ڪرڻ ۾ پيڙ هڻڻ گهرجي" (ص ۲۱۸).

پر ڪن ماڻهن جو خيال آهي تہ نظرئي جي مطالعي جي ڪابہ خاص ضرورت ڪانهي. عوام ۾ روزمره جو ڪم ڪبو هلبو تہ پاڻهي عوام سڀڪجهہ سکي ويندا ۽ انقلاب اچي ويندو. ڪن جو تہ خيال آهي تہ عوام ۽ ڪارڪنن جي پويان لٺ کڻي نہ پئجي تہ نظرئي جو اڀياس ڪريو. سڀڪو پنهنجي تجربي مان پاڻمرادو سڀڪجهہ سمجهي ويندو. رڳو ايمانداري ۽ محنت کپي. پوءِ هر ڪم آسان ٿي ويندو. ساٿي ليڪن ان ڳالهہ کي سختيءَ سان رد ڪيو آهي. هن چيو آهي:

نظرياتي جدوجهد جي ضرورت

"اڄ تہ جرمنيءَ جو مثال وٺون .... (مزورن ۾) ڪم جيئن پاڻمرادو پيو هلي تنهن جي خلاف ڇتي جدوجهد لازمي هئي ۽ سالن جا سال اهڙي ڇتي جدوجهد ڪرڻ کان پوءِ ئي برلن جي پورهيت آبادي جهڪا اڳي

ترقي پارٽي جو اڏو هئي. تنهن کي سوشلسٽ جمهوريت
پسندي جو بهترين ڳڙهه بڻايو ويو .... سوشلسٽ جمهوريت
پسنديءَ (سوشلزم) نظرئي جي اها برتري ٻين سمورن
نظرين خلاف اڻل ويڙهه کان پوءِ ئي حاصل ڪئي آهي
۽ ان ويڙهه کي زور شور سان جاري رکڻ سان ئي
اها برتري قائم رهي سگهندي . پورهيتن جو ڪم ڀاڳمرادو
جيئن ڇڙواڳ نموني هلي ٿو، جي تيئن ئي هلڻ ڏجيس
ٿو، ته پوءِ پلا ان جو آخر نتيجو اهو ڇو ٿو نڪري
جو سرمائيدار نظريا غالب ٿيو وڃن؟ ان جو سنئون
سولو سبب اهو آهي جو سرمائيدار نظريو سوشلسٽ
نظرئي کان عمر جو وڏو آهي، اهو وڌيڪ مڪمل
طرح وڌيل ويجهيل آهي ۽ ان وٽ ماڻهن ۾ پکڙڻ جا
سوشلسٽ نظرئي جي ڀيٽ ۾ اڻاهم وسيلا آهن. ڪنهن
ملڪ ۾ سوشلسٽ تحريڪ جيتري قدر ننڍي عمر جي
هجي اوتري قدر ئي ڪيس وڌيڪ زوردار نموني اها
ويڙهه ڪرڻ گهرجي ته جيئن غير سوشلسٽ نظريا پنهنجي
چمت قائم نه رکي سگهن . اقتصاديات پرستن جي خط
جا لکندڙ.... اها ملامت ٿا ڪن ته 'ننڍڙي عمر جون
پورهيت تحريڪون سخت ڪٽر هونديون آهن'. اسين کين
چئون ٿا 'هائو، اسان جي تحريڪ برابر اجا ٻالپڻ ۾
آهي ۽ ان جي تيز وڌڻ ويجهڻ لاءِ ضروري آهي ته
جيڪي ڀاڳمرادي ڇڙواڳ واداري جو ڏس ڏيئي منهس
واداري کي روڪن ٿا، تن خلاف منجهس ڪٽرپڻي جو

Gul Hayat Institute

جذبو پيدا ٿئي“ (چونڊ اڪيڊيون ص ١٣١-١٣٢).

”حالتون سدائين تبديل ٿين پيون ۽ پنهنجن خيالن کي نين حالتن مطابق بنائڻ لاءِ ائين ضروري آهي“ (ص ٢١٨).

”مارڪسي نظرئي ۾ پڙ ٿيڻ ۽ ان کي لاڳو ڪرڻ ضروري آهي ۽ ان ۾ پڙ رکڻو انهيءَ مقصد سان ٿجي جو ان کي لاڳو ڪجي“ (ص ٢٢٠).

”ڪم جو تجربو رکندڙ ماڻهن کي نظرئي جو ائين ڪرڻ گهرجي ۽ سنجيدگي سان پڙهڻ گهرجي.... اهڙي ريت ئي هو پنهنجي جزوي تجربي کي عالمگير سچائي سمجهڻ جي غلطي نه ڪندا ۽ تجربيت پسنديءَ جون غلطيون نه ڪندا“ (ص ٢٢٢).

وطن دوستي ۽ بين الاقواميت

هر شيءِ ابتڙن جو ميلاپ آهي. وطن دوستي ۽ ٻين قومن جي ماڻهن سان دوستي يعني بين الاقواميت اهي ٻئي هڪٻئي جا ابتڙ ڳڻ آهن پر ساڳئي وقت ٻئي گڏجي هڪڙي هيڪڙائي ۾ آهن تان پنهنجي ۾ توازن رکڻ ضروري آهي. توازن عارضي حالت آهي، سدائين ساڳيو توازن رهي نٿو سگهي. ڪيترن سببن ڪري ڪڏهن ڪهڙو پاسو ڀيٽ ڏيو وڃي، ڪڏهن ڪهڙو. ان ڪري هر دفعي توازن کي نئين سر درست ڪرڻ جي ضرورت پوندي رهي ٿي. توازن درست ڪرڻ لاءِ ڪڏهن ڪهڙي ليٽ پاسي کي ڪٽڻو پوي ٿو ته

ڪڏهن ڪهڙي پاسي ڪيو.

مارڪسي، ليننني ۽ مائوزي تنگ جي تعليم تي هلندي انقلابي پورهيت سچو وطن دوست به آهي ته پنهن قومين جي عوام سان سچي پڪي دوستي ۽ ڀائپي رکڻ جو علمبردار به آهي. هو وطن دوستي ۽ بين الاقواميت کي گڏي هڪ ڪري هلائي ٿو.

اسان جي تنظيم جڏهن سياسي ميدان ۾ آئي تڏهن ڪاٻي ڌر جي سياست ۾ وطن دوستي جو ڪو نالو نشان ئي ڪونه هو. چوطرف رڳو بين الاقواميت جو ئي ذڪر هو. وطن دوستي جي ڳالهه ڪرڻ کي نقلي ترقي پسندن انقلاب دشمن ٿي ٺهرايو. سندن پاليل طوطا سڄو ڏينهن قومي جدوجهد جي گاڏيءَ جي ڦيٿن مان هوائون ڪڍندا رهندا هئا. اسان جي تنظيم وطن دوستي کان انڪار ڪندڙ انهيءَ ڪوڙي ۽ نقلي بين الاقواميت جون نظرياتي پاڙون نه رڳو سنڌ بلڪ سموري ملڪ جي سطح تي پٽڻ شروع ڪيون. ان جي جاءِ تي اسان جي تنظيم سچي انقلابي وطن دوستيءَ جو نظريو پيش ڪيو ۽ ان کي مڃائڻ لاءِ مضبوطيءَ سان ڄمي نظرياتي ۽ سياسي ويڙهه ڪئي. اسان چيو ته "في الحال اسان کي مهاجر پنجابي ترقي پسندن ۾ اهڙا ڪي نظر نٿا اچن جيڪي مظلوم قومن جي قومي جدوجهد جي مارڪسي ليننني اصولن مطابق تائيد ڪن ۽ ان لاءِ خود پنهنجي قوم اندر ويڙهه ڪن. پر جڏهن به ڪي اهڙا ماڻهو

Gul Hayat Institute

يا ٿـولا ، اڳتي هلي پيدا ٿيا تہ اسين انهن سان يقينن اتحاد ڪنداسين.'

صحيح وطن دوستي ۽ سموري ملڪ جي مظلوم قومن جي-ياران اسان جيڪا ويڙهہ ڪئي، ان جي نقلي ترقي پسندن توڙي نقلي قوم پرستن ڇتي مخالفت ڪئي. پر اسان هڪ ڏکي ۽ اڻانگي ويڙهہ کان پوءِ نہ رڳو عوام ۾ پر پنهنجي مخالفن ۾ پنهنجو موقف تسليم ڪرائڻ ۾ ڇڱي حد تائين ڪاميابي حاصل ڪري ورتي آهي. اڄ سنڌ ۾ اسين هڪ سچيل وطن دوست ڌر ۽ ڪاٻي ڌر ۾ هڪ سچيل ترقي پسند ڌر آهيون. اسان ڪي وطن دوستي ۽ بين الاقواميت ڪي صحيح انقلابي نموني ملائي هڪ ڪري پنهي لاءِ گڏيل ويڙهہ ڪرڻ واري تنظيم سمجهي ڪيترين ڪاٻي ڌر جي تنظيمن اسان سان اتحاد ڪيو آهي ۽ اسان ان ڪـي ان اتحاد ۾ هڪ باعزت حيثيت ڏيڻ ضروري ۽ مناسب سمجهيو آهي.

پر رڳو ائين ناهي تہ فقط اسان ئي پنهنجي مخالفن تي اثر وڌو آهي. اسين بہ ٻين کان متاثر ٿيا آهيون اسان ٻين کان چڱيون توڙي بريون ڳالهيون سکيون آهن.

اسان جي تنظيم پنهنجي ١٠-١١ سالن جي عمر جو سمورو عرصو نقلي ترقي پسنديءَ جي مقابلي ۾ وطن-دوستيءَ جي ليٽ پاسي کي مٿي کنيو آهي ۽ نقلي قوم پرستيءَ جـي مقابلي ۾ بين الاقواميت واري پاسي تي بہ زور ڏنو آهي. پر جيئن تہ هيستائين نقلي ترقي-

پسند نظريو زوز هو ۽ نقلي قوم پرست نظريو ڪمزور هو، ان ڪري اسين هيستائين پنهي مان وطن دوستيءَ تي وڏيڪ زور ڏيندا رهيا آهيون ۽ بين الاقواميت تي گهٽ زور ڏيڻي سگهيا آهيون نان جو آهستي آهستي اسان جي ڪن سائين وطن دوستي بابت اسان جي ۽ نقلي قوم پرستيءَ جي ڏار ڏار ۽ ابتڙ موقفن کي هڪ ڪري سمجهڻ شروع ڪيو ۽ پنهي ۾ فرق ڪري ئي نتا سگهن. انهيءَ باري ۾ اسان جي ڪن سائين ۽ سنڌ-دشمن جي وڏيرڪي ۽ سرمائيدار قوم پرستيءَ ۾ فرق ڪرڻ ڏکيو ٿيو پيو. انهيءَ ڪري بين الاقواميت بابت ڪافي ۽ پرپور صحيح مارڪسي، لينني، مائوزي تنگ جي تعليم نه هئڻ جي ڪري بين الاقواميت بابت اسان جو تصور تمام منجهيل ٿي پيو آهي. اسين ان مسئلي تي ڪيترين ڳالهين ۾ نقلي قوم پرست وڏيرن جو پيچ ٿي لڙڪندا نظر پيا اچون. انهيءَ ڳالهه اسان جي سائين لاءِ اڳتي وڌڻ ناممڪن بنائي وڌو آهي ۽ اڄڪلهه جيڪا ملڪي سطح تي جتي سياسي ويڙهه هلي رهي آهي تنهن ۾ اسين پنهنجي ويڙهه جون صلاحيتون گهربل تيزيءَ سان ۽ پرپور نموني ڪتب آڻڻ کان معذور ٿي پئون ٿا. قدم قدم تي نقلي قوم-پرست وڏيرڪي نظرئي جا ڏينگر ۽ ڇپون اسان جو رستو روڪيو ويٺيون آهن ۽ اسين بين الاقواميت توڙي وطن دوستيءَ جا گڏيل انقلابي فرض صحيح نموني

پورا ڪري نہ ٿا سگهون. ان ڪري ضروري آهي تہ
اسان هڪ طرف وطن دوستيءَ بابت پنهنجي نظرئي ۽
عمل ۾ مضبوطي ۽ ثابت قدميءَ سان واڌارا جاري رکون
۽ انهن کي لاڳيتو وڌائيندا رهون تہ ٻئي طرف
بين الاقواميت بابت پنهنجي نظرياتي ڄاڻ ۾ بنيادي واڌارا ١
آڻيون، گڏيل وڏي ڪوٺ پوري ڪريون ۽ وطن دوستي
۽ بين الاقواميت جي نظرئي ۾ نقلي ترقي پسنديءَ وارو
يا نقلي قوم پرستيءَ وارو توازن قائم رکڻ بدران صحيح
مارڪسي، ليننی ۽ مائوزي تنگ جي تعليم جي روشنيءَ
۾ توازن قائم ڪريون.

لينن جيڪي خود اراديءَ جي حق بابت سيکاريو
آهي سو اسان مان ڪيترن سائين جي نظر مان نڪتو
آهي. پر اهڙا تمام ٿورڙا سائي هوندا، جن سندس
بين الاقواميت بابت تعليم کي بہ چڱيءَ طرح نظر مان
ڪڍيو هجي ۽ ان کي پروڙڻ جي ڀرپور ڪوشش
ڪئي هجي.

لينن جي ان تعليم جو اندازو سندس لکيتن مان
چوليل هيٺين ڪن ٽڪرن مان ڪجهہ نہ ڪجهہ ڪري
سگهجي ٿو. اسان لاءِ نہ ضروري آهي ۽ نہ فائديمند تہ
اسين انهن تي اکيون پوري عمل ڪريون. پر مارڪسي
ليننی تعليم کان چڱيءَ طرح باخبر هجڻ ۽ ان تي
تخليقي نموني حالتن آهر ۽ سمجهہ سان عمل ڪرڻ
کان سواءِ اسين پنهنجي قوم ۽ ٻين ملڪ جي مظلوم

Gul Hayat Institute

عوام جي خدمت هرگز نہ ڪري سگهنداسون.

وطن دوستي ۽ بين الاقواميت

”سڄي سرمائيدار دنيا ۾ جيڪي ٻہ وڏيون طبقاتي ڪئمپون يعني سرمائيدارن جي ڪئمپ ۽ پورهيتن جي ڪئمپ آهي تن مان هرهڪ جا پنهنجا الڳ الڳ نعرا آهن. اهي نعرا قومي سوال بابت ٻہ پاليسيون (بلڪ ٻہ عالمي نقطي نظر) ظاهر ڪن ٿا. اهي نعرا آهن سرمائيدار قوم پرستي جو نعرو ۽ پورهيت بين الاقواميت (يعني سڀني قوميتن جي پورهيتن سان دوستيءَ ۽ ڀائپيءَ) جو نعرو. اهيّ ٻہ نعرا پاڻ ۾ ڪڏهن بہ نہ ٺهڻ وارا ۽ مخالف نعرا آهن.“

(لڪنين جي مجموعي جو جلد ٢٠ ص ٢٦).

”....مارڪسزم (سرمائيدار) قوم پرستيءَ سان ٺاهہ نٿي ڪري سگهي، چاهي اها (سرمائيدار) قوم پرستي ڪٿي ڪيڙي حد ڪان وڌيڪ انصاف پسند، خالص ڪان خالص، نفيس ۽ مهذب قسم جي ڇو نہ هجي. مارڪسزم هر نموني جي (سرمائيدار) قوم پرستيءَ جي جاءِ تي ٻين قومن جي پورهيتن سان ڀائپي ۽ دوستي جي ڳالهہ ڪري ۽ قومن جي گڏجي سڏجي اچا ہہ اوچي قسم جي ٻڌي قائم ڪرڻ جي ڳالهہ ڪي زور ونائي ٿي. سرمائيدار سماج ۾ قوميت جو اصول تاريخي طرح اڻ ٽر آهي. ان سماج ڪي پوريءَ طرح خيال ۾ رکندي، مارڪسي

انقلابي قومي تحريڪن جي تاريخي طور جائز هجڻ جي ڳالهه مڪمل طرح مڃي ٿو، پر اها مڃتا ڌري (سرمائيدار) قوم پرستيءَ لاءِ ڪو عذر نه ٿي پوي، انهيءَ لاءِ ضروري آهي ته اها مڃتا انهن تحريڪن ۾ جيڪي ترقي پسند ڳالهيون آهن فقط تن تائين سختيءَ سان محدود رکتي وڃي ته جيئن ائين نه ٿئي جو سرمائيداري نظريو هٿي پورهيت سمجهه کي منجهائي گم نه ڪري ڇڏي.

”..... هڪ جمهوري قوت جي حيثيت ۾ پورهيت طبقي جو اهو لازمي فرض آهي ۽ پورهيتن جي طبقاتي جدوجهد جنهن ۾ قومي سوال تي ڦڏيبازي، گڙٻڙ ۽ رڪاوٽ وجهي ٿي، تنهن لاءِ اها ڳالهه يقيني طرح فائديمند آهي ته وڌيرڪي ڀيٽ ڪيي، قومي ظلم ۽ ڏاڍ ڪي ۽ ڪنهن خاص قوم يا ٻوليءَ کي ڪي خاص حق ۽ رعايتون ملبل هجن ته انهن کي به ختم ڪيو وڃي. سرمائيدار قوم پرستيءَ جي پٺڀرائي ڪرڻ مهل انهن سخت محدود ۽ مقرر تاريخي حدن کي اورانگهي اڳتي وڃڻ جي معنيٰ ٿيندي پورهيتن سان غداري ڪرڻ ۽ سرمائيدارن جو طرف وٺڻ. انهي جاءِ تي هڪ سرحد آهي جيڪا اڪثر تمام جهڪي هوندي آهي. بند وارا (يهودي سوشلسٽ) ۽ يوڪرائني قوم پرست سوشلسٽ اڪثر ان حد کي نظرانداز ڪري ڇڏيندا آهن“

(قومي سوال تي تنقيدي تبصرا جلد ۲۰ صفحو ۳۴، ۳۶).

"... طبقاتي سمجهه رکندڙ مزدور کي ڪپي ته هر قسم جي (سرمائيدار) قوم پرستيءَ خلاف سخت ويڙهه ڪن پوءِ چاهي آها (ظالم قومن واري - مترجم) بيهوديءَ دهشت انگيز ۽ داداگير قوم پرستي هجي، يا آها (مظلوم قومن جي) نهايت نفيس سرمائيدار قوم پرستي هجي جيڪا قومن جي برابريءَ جي تبليغ به ڪري ٿي ۽ ان سان گڏ اهو به ڪري ٿي جو مزورن جي مقصد کي، سندن تنظيمن کي ۽ پورهيت طبقي جي تحريڪ کي قوميت پٽاندر ورهايو، ذرڙا ذرڙا ۽ پور پور ڪريو ڇڏيءَ. هر قسم جا سرمائيدار قوم پرست جهڪي ڪن پيا ته ن جي ابتڙ، طبقاتي سمجهه رکندڙ مزور مارڪسي ڪارڪنن جي تازيءَ ڪانفرنس جي فيصلي ٿي عمل ڪن ٿا ۽ نه رڳو قومن ۽ ٻولين جي مڪمل کان مڪمل، سڀ طرفي ۽ حقيقي طرح عمل ۾ آندل برابريءَ جا علمبردار آهن پر ساڳئي وقت انهيءَ ڳالهه جا پڻ علمبردار آهن ته مختلف قوميتن جا مزور هر قسم جي گڏيل پورهيت تنظيمن ۾ گڏجي هڪ ٿي وڃن. قومي سوال بابت مارڪسزم جي پروگرام ۽ سڀ کان وڌيڪ ترقي پسند سرمائيدارن جي پروگرام ۾ اجهو اهو فرق آهي"

("مزورن کي نفيس قوم پرستي سان خراب ڪرڻ" جلد ٢٠ صفحو ٢٨٩-٩٠).

"پورهيت طبقي جو فائدو انهيءَ ۾ آهي ۽ خود عام طرح سياسي آزادين لاءِ اهو ضروري آهي ته ڪنهن

Gul Hayat Institute

سرڪار اندر رهندڙ سمورين قوميتن جي وچ ۾ مڪمل
کان مڪمل هڪجهڙائي هجي ۽ قومن جي وچ ۾
جيڪي بہ ديوارون هجن انهن کي ڊاٺو وڃي.... فقط
هر قسم جي وحشي ۽ بيوقوفي واري قومي تعصب کي
آڇلائي ڦٽي ڪرڻ کان پوءِ ئي، فقط سمورين قوميتن
جي پورهيتن کي هڪ تنظيم ۾ متحد ڪرڻ وسيلي
ئي پورهيت هڪ قوت بڻجي سگهندو، سرمائيداريءَ سان
مقابلو ڪري سگهندو ۽ پنهنجي زندگيءَ ۾ حقيقي
سڌارو آڻي سگهندو.

”سرمائيدارن ڏانهن تہ نهار ڪريو هو عام ماڻهن
۾ تہ قومي ڦيٽارو وجهڻ جي ڪوشش ٿا ڪن پر پنهنجي
ڪم ۾ مجال آهي جو انهيءَ قسم جو ڦيٽارو ٿيڻ ڏين.
روسي، يوڪريني، پول، يهودي، جرمن سيٺيون ساڳي
هڪڙي ڪارپوريشن ۾ ڀائيوار ٿيو مزي سان پنهنجا ڏنڊا
پيا هلائين. سمورين قومن ۽ سمورن مذهبن جا سرمائيدار
پورهيتن خلاف تہ مڙيو هڪ ٿيو ويٺا آهن پر پورهيتن ۾
قومي ڏڦيرو وجهيو ڪين ڏار ڏار ڪريو هيڻو بنايو ويٺا آهن.“
(”يهودي اسڪولن کي قومي ملڪيت بنائڻ“ جلد ۱۹
صفحو ۳۰۸)

”پورهيت طبقو پنهنجي سوشلزم لاءِ جدوجهد فقط
تڏهن هلائي سگهندو ۽ پنهنجي روزمره جي اقتصادي
مفادن جو بچاءُ فقط تڏهن ڪري سگهندو جڏهن پورهيت
طبقي جي سمورين تنظيمن ۾ سمورين قومن جي پورهيتن

Gul Hayat Institute

جو پاڻ ۾ گهري ۽ گهرو ۽ مڪمل اتحاد هوندو.

”زارشاهي جو تختو (هڪ ئي قومن جا نه) سمورين قومن جا پورهيت ئي اٿلائي سگهن ٿا. ۽ (سو به ڏاڍهن جڏهن) هو سڀ پاڻ ۾ متحد هجن.... ان جو مطلب اهو ٿيو ته جيڪي پورهيت سمورين قومن جي پورهيتن سان مڪمل اتحاد ڪرڻ جي فرض تي پنهنجي سرمائيدار طبقي سان سياسي ٻڌي ڪرڻ کي فوقيت ڏين ٿا سي پنهنجي مفادن، سوشلزم جي مفادن ۽ جمهوريت جي مفادن خلاف ڪم ڪن ٿا“ (جلد ١٩ ص ٢٣٥).

”ڪوبه مارڪسي، مارڪسزم ۽ سوشلزم جي اصولن تان دستبردار ٿيڻ بنا ان ڳالهه کي مڃڻ کان انڪار نٿو ڪري سگهي ته سوشلزم جا مفاد، قومن جي خود اختياري جي حق کان اول ۽ بالاتر آهن“ (”بدقسمتي واري امن جي تاريخ بابت“ جلد ٢٦ ص ٤٣٩).

”(سمجهو) پورهيت ڪنهن قومي رياست جي برابر ۽ برابر حقن کي تسليم ڪرڻ سان گڏوگڏ سمورين قومن جي پورهيتن جي اتحاد کي ٻين سڀني ڳالهين تي فوقيت ڏئي ٿو ۽ هر قومي گهُر ۽ هر قومي علحدگي جي ڳالهه کي پورهيت طبقي جي جدوجهد جي نقطي نگاهه کان پرکي ٿو“ (لکٽين جو مجموعو جلد ٢٠ ص ٤١١).

”ص: ٢٥٨ ... سمورين قومن کي خود اختياري جو حق هئڻ گهرجي (يعني هر هڪ قوم کي اها دستوري ضمانت

هٿڻ گهرجي. ته ڪنهن رياست کان الڳ ٿيڻ جي سوال کي سورهن آنا آزاد ۽ جمهوري طريقي سان نبيريو وڃدو) اها هڪڙي ڳالهه آهي ۽ ڪنهن قوم کي واقعي ڪنهن ڏنل رياست کان الڳ ٿي ڪا ڌار رياست ڪرڻي يا نه، سا قطعي ٻي ڳالهه آهي ۽ ٻنهي کي هڪڙي ڪري سمجهڻ وڏي ڀل ٿيندي. سوشل ڊيموڪريٽڪ پارٽي (ڪميونسٽ پارٽي) کي گهرجي ته جڏهن اهو سوال پيدا ٿئي ته فلاڻي قوم کي فلاڻي رياست کان الڳ ٿيڻ کپي يا نه، تڏهن (ڪو عام فيصلو ڪرڻ بدران) هر مسئلي جو اهڙو الڳ فيصلو ڪري جو ان مسئلي جي خاص حالتن ۽ ضرورتن پٽاندڙ هجي. ان کي سڀ کان پهرين اها جاچ ڪرڻ کپي ته مجموعي سماجي واڌاري کي ۽ سوشلزم قائم ڪرڻ لاءِ پورهيت طبقي جي طبقاتي جدوجهد کي وڌيڪ هٿي ڪهڙي ڳالهه سان ملندي (يعني گڏ رهڻ مان يا الڳ ٿيڻ مان)" (لکڻين جو مجموعو جلد ١٩، ص ٤٢٩).

"سياسي جمهوريت جي هن گهر (يعني قومن جي پنهنجي قسمتن جي فيصلي پاڻ ڪرڻ جي حق) جو توس مطلب اهو آهي ته اها مڪمل آزادي هئڻ کپي ته ماڻهو پنهنجي قوم جي ڪنهن ملڪ کان الڳ ٿيڻ جي حق بچائڻ لاءِ هلچل هلائي سگهي ۽ اها گهر ڪري سگهي ته ان قوم کي اهو حق ڏنو وڃي ته اها عام راءِ شماري ۽ ريفرينڊم ذريعي اهو فيصلو ڪري

تہ اها ان ملڪ ۾ رهڻ چاهي ٿي يا الڳ ٿيڻ چاهي ٿي. تنهنڪري قومن جي پنهنجي قسمت جي فيصلي ڪرڻ جي حق واري گهر جو مطلب، علحدگي جي گهر، نڪرا ٿيڻ جي گهر ۽ ننڍڙين ننڍڙين رياستن ٺاهڻ جي گهر نہ آهي. اِن جو مطلب رڳو اهو آهي تہ هر قسم جي قومي ظلم خلاف با اصول جدوجهد جو اظهار ڪرڻ آهي. رياست جو ڪو جمهوري نظام جيترو الڳ ٿيڻ جي مڪمل حق جي ويجهو هوندو اوترو ئي الڳ ٿيڻ جي خواهش ۾ جوش خروش گهٽبو ڇو تہ وڏيون رياستون اقتصادي واڌاري ۽ عوام جي مفادن جي خيال کان ننڍين جي ڀيٽ ۾ تمام گهڻيون فائدي واريون آهن جيئن جيئن سرمائيداري وڌندي ويندي، تيئن تيئن وڏين رياستن جا ننڍين جي ڀيٽ ۾ عوام لاءِ فائدا وڌندا" (جلد ٢٢، ص ١٣٦).

"اسين رياست جي سمورن علائقن جي خوداختياري جي فائدي ۾ آهيون، اسين الڳ ٿيڻ جي حق جي فائدي ۾ آهيون (۽ انهيءَ جي فائدي ۾ نہ آهيون تہ هرڪو الڳ ٿي وڃي!) هڪ جمهوري رياست کي منظم ڪرڻ لاءِ اسان جي رٿا آهي تہ علائقن کي خوداختياري ڏني وڃي. اسان جي رٿا علحدگي هرگز نہ آهي. اسين علحدگي جو پرچار نٿا ڪريون پر اسين رجعت پرست هن روسي قوم پرستي جي ڪري قومن جي الڳ ٿي وڃڻ جي حق جي حمايت ڪريون. ان رجعت پرست

روسي قوم پرستي نه قومن جي گڏجي رهڻ جي تصور
کي اهڙو داغدار بڻائي ڇڏيو آهي جو ڪن حالتن ۾
قومن جي وچ ۾ گهرا ناتا علحدگي کان پوءِ قائم ٿيندا.
....اسان جو رياست بابت بنيادي اصول مرڪزيت
آهي. قومن جو پنهنجي قسمت جو فيصلو پاڻ ڪرڻ
جو تصور ان بنيادي اصول کان هٽيل، خاص ۽ نرالو
اصول آهي. رجعت پرست مها روسي قوم پرستيءَ ڪري
اهو خاص ۽ نرالو اصول قطعي طور لازمي آهي ۽ ان
کي رد ڪرڻ موقعي پرستي آهي، ان جو مقصد ٿيندو
بيوقوفي وچان رجعت پرست مها روسي قوم پرستي جي
هٿن ۾ کيڏڻ. هر خاص ۽ نرالين ڳالهين جي هروڀرو
وڌيڪ معنيٰ نه وٺڻ کپي. هن حالت ۾ الڳ ٿيڻ جي
حق کان وڌيڪ ڪابه ڳالهه ڪانهي ۽ نه ڪا ٿيڻ
کپي" (جلد ١٩، ص ٥٠٠).

"ظالم قوم جي پورهيتن کي بين الاقواميت يعني
بين قومن جي پورهيتن سان دوستي ۽ ڀائپي رکڻ جي
تعليم ڏيڻ مهل انهيءَ ڳالهه تي لازمي طرح زور ڏيڻ
کپي ته هو انهيءَ ڳالهه جي وڪالت ڪن ۽ انهي
لاءِ وڙهن ته مظلوم قومن کي اهو حق هجڻ
گهرجي ته هو سندن حڪومت کان الڳ ٿي، پنهنجي
ڌار حڪومت ٺاهين. انهيءَ ڳالهه کان سواءِ بين الاقواميت
۽ دنيا جي قومن جي پورهيتن جي وچ ۾ دوستي ۽
ڀائپي ٿي ئي نٿي سگهي. اسان کي اهو حق آهي ۽

Gul Hayat Institute

اسان جو اهو فرض آهي تہ جيڪو سوشلسٽ جمهوريت-
پسند (ڪميونسٽ) اها پروپيگنڊا ڪري ٿو تہ انهن کي
بدمعاش ۽ سامراجي ڪري ليکيون. اها گهُر بلڪل
قطعي آهي ۽ جتي حالتون اهڙيون هجن جو ڪنهن
مظلوم قوم جي ظالم قوم کان سوشلزم جي اچڻ کان
اڳ الڳ ٿي سگهڻ جو امڪان هزار منجهان هڪڙو
بہ ڪٿي هجي، اتي بہ ظالم قوم جي سوشلسٽ جمهوريت-
پسندن (ڪميونسٽن) کان اها ئي گهُر ڪرڻ گهرجي.
دنيا جي سڀني قومن جي پورهيتن جي وچ ۾ دوستي
۽ ڀائپي جي علمبردار سوشلسٽ جمهوريت پسند
(ڪميونسٽ) ٿيڻ لاءِ ماڻهو کي گهرجي تہ رڳو
پنهنجي قوم لاءِ هرگز نہ سوچي پر سڀني قومن،
سڀني گڏيل آزادي ۽ برابري جي مفادن کي پنهنجي
قوم جي مفادن کان اڳرو ۽ مٿاهون ڪري ليکي.
"اصولي طرح" هرڪو اها ڳالهہ مڃي ٿو پر عمل ۾
هرڪو ان اصول ڏانهن بيپرواهہ ملڪ ڦٻائيندڙن واري
لاپرواهي ظاهر ڪري ٿو....

"ٻئي طرف هڪڙي ننڍڙي قوم جي سوشلسٽ
جمهوريت پسند (ڪميونسٽ) جو فرض آهي تہ پنهنجي
هلچل ۾ اسان جي عام فارمولا جي ٻئي لفظ تي زور
ڏئي يعني "رضا خوشي واري ڳنڍپ" تي. بين الاقواميت
جي علمبردار جي حيثيت ۾ مٿس جيڪي فرض عائد
ٿين ٿا، تن تي قائم رهندي هو اها گهر ڪري سگهي

ٿو ته سنڌس قوم کي سياسي آزادي ملي ۽ اها پاسي
واري ڪنهن رياست سان شامل ٿئي، ڪيئن به هجي
ڪيس ننڍڙين قومن واري تنگ نظري، گهر جي ڪنڊ
۾ لڪي ويهي رهڻ ۽ سڄي دنيا کان الڳ ٿي پنهنجي
منهن رهڻ واري لاڙي خلاف ويڙهه ڪرڻ گهرجي.
ڪيس گهرجي ته هو سڄي ۽ عام تي ويچار ڪري ۽
خاص مفادن کي عام مفادن جي تابع رکي....

"جن ماڻهن هن مسئلي تي پوري طرح ويچار نه
ڪيو آهي سي ڀائين ٿا ته سوشلسٽ جمهوريت پسندن
(ڪميونسٽن) جي اها ڳالهه هڪٻئي جي ابتڙ آهي
جو ظالم قومن جا سوشلسٽ جمهوريت پسند (ڪميونسٽ)
قومن جي الڳ ٿيڻ جي آزاديءَ تي زور ڏين ٿا ۽
مظلوم قومن جا سوشلسٽ جمهوريت پسند (ڪميونسٽ)
وري 'قومن جي گڏجي هڪ ٿيڻ جي آزاديءَ' تي
زور ڏين ٿا. پر ٿورڙو ويچار ڪبو ته معلوم ٿيندو ته
دنيا جي قومن جي پورهيتن جي وچ ۾ ڀائپي ۽ دوستي
۽ قومن جي ملي هڪ ٿيڻ جو هاڻوڪي صورتحال ۾
انهيءَ کان سواءِ ٻيو ڪو به رستو ڪونهي" (جلد ٢٢،
ص ٣٢٦).

"جيڪڏهن اسين منگوليا، ايران ۽ مصر جي ماڻهن
۽ ٻين سمورن مظلوم ۽ اڻ برابري جي شڪار ٿيل
ماڻهن جي الڳ ٿيڻ جي حق جي گهر ڪريون ٿا ته
اهو انهيءَ ڪري ڪونه ٿا ڪريون ته ڪو اسين

Gul Hayat Institute

چاهيون ٿا ته ماڻهو هڪٻئي کان الڳ ٿي وڃن. اسين اها گهر رکون انهيءَ ڪري ڪريون ٿا جو زوري جي گڏپ جي جاءِ تي اسين آزاد ۽ رضا خوشي واري گڏپ ۽ ميل جول جي حمايت ڪريون ٿا" (جلد ٢٣، ص ٦٧).

"قومن جي پنهنجي قسمت جو فيصلو پاڻ ڪرڻ ۽ الڳ ٿيڻ جي حق کي تسليم ڪرڻ مان اهو مونجهارو پيدا نه ٿيڻ کپي ته ڪو ڪنهن خاص وقت تي، ڪنهن خاص قوم جو ڪنهن ٻي قوم کان الڳ ٿيڻ هروڀرو صلاح ڀريو ۽ مناسب آهي. پورهيتن جي پارٽي کي کپي ته انهيءَ سوال جو فيصلو هر معاملي جي خاص صورتحال، مجموعي سماجي واڌاري جي مفادن ۽ پورهيت طبقي جي سوشلزم لاءِ طبقاتي جدوجهد جي مفادن کي خيال ۾ رکي پوءِ ڪري....

"پورهيت طبقي جي مفادن جي تقاضا آهي ته روس جي سمورين قوميتن جي پورهيتن جون گڏيل ۽ ساڳيون پورهيت تنظيمون هجن جهڙوڪ: سياسي تنظيمون ٽريڊ يونينون، امداد باهمي جون تنظيمون، تعليمي تنظيمون وغيره. ڌار ڌار قوميتن جي پورهيتن جو اهڙيءَ ريت ساڳين تنظيمن ۾ ملي هڪ ٿيڻ ئي پورهيت طبقي لاءِ اهو ممڪن بنائيندو ته هو بين الاقوامي سرمائيداري ۽ سرمائيدار قوم پرستي خلاف ڪامياب ويڙهه ڪري سگهن" (جلد ٢٤، ص ٣٠٢).

”جيڪڏهن پيون حالتون ساڳيون آهن ته پوءِ طبقاتي سمجهه رکندڙ پورهيت هميشه ننڍين رياستن بدران وڏين رياستن هجڻ کي ترجيح ڏيندو. اهو هميشه پراڻي زماني جي نرالائي ۽ خصوصيت سان ويڙهه ڪندو ۽ وڏن علائقن جي اقتصادي ڳانڍاپي جي آجيان ڪندو جو اتي پورهيت طبقي جي سرمائيدار طبقي خلاف جدوجهد وسيع بنياد تي وڌي ويجهي سگهندي“ (جلد ٢٠، ص ٣٥).

اسٽالين هن مسئلي جي انهيءَ پاسي بابت لکيو آهي:

”اهڙا مثال به آهن جڏهن ڪن مظلوم ملڪن جون قومي تحريڪون پورهيت تحريڪ جي واڌاري جي مفادن سان ٽڪر ۾ اچن ٿيون. اهڙين حالتن ۾ (قومي تحريڪن جي) تائيد ڪرڻ جو ظاهر آهي ته ڪو سوال ئي پيدا نٿو ٿئي. قومن جي حقن جو سوال ڪو اڪيلو، پنهنجو پاڻ ۾ پورو سوال ڪونهي؛ اهو پورهيت انقلاب جي عام مسئلي جو هڪڙو حصو آهي جيڪو سڄي جي ماتحت آهي، ۽ جنهن کي سڄي جي نقطہ نگاه کان جاچڻ ۽ ڏسڻ گهرجي. گذريل صديءَ جي چوٿين ڏهاڪي ۾ مارڪس پولن ۽ هنگارين قومن جي قومي تحريڪن جو حامي هو ۽ زيڪن ۽ ڏاکڻن سلاوَن جي قومي تحريڪن جي خلاف هو. ڇو؟ جو ته زيڪ ۽ ڏاکڻا سلاوَ انهن ڏينهن ’رجعت پرست قومون‘ هئا. آهي يورپ ۾ چڻ روس جون، آپيشاهيءَ جون چوڪيون ۽ ٿاڻا هئا، انهن جي ابتڙ پول، هنگاري

'انقلابي قومون' هئا، جيڪي آپيشاهيءَ خلاف لڙيا ٿي. ڇو ته ان زماني ۾ زيڪن ۽ ڏاکڻن سلاون جي مدد ڪرڻ جي سزا هئي اڻ سڌي طرح راز شاهيءَ جي مدد ڪرڻ، جيڪا يورپ ۾ انقلابي تحريڪ جي سڀ کان خطرناڪ دشمن هئي. لينن لکي ٿو 'قومن جي پنهنجي قسمت جو فيصلو پاڻ ڪرڻ جو حق ۽ ٻيون اهڙيون جمهوري گهرون ڪي قطعي شيون ناهن. اهي عام جمهوري (عام سوشلسٽ - اسٽالين) عالمي تحريڪ جو فقط هڪڙو ننڍڙو حصو آهن. ڪن خاص ٺوس حالتن ۾ ڪو حصو ٿي سگهي ٿو ته سڄي سان ٽڪر کائي. ان حالت ۾ ان حصي کي رد ڪرڻو پوندو....'

"مظلوم ملڪن جا آهي سوشلسٽ جيڪي پنهنجي قومي تنگ نظرئي کان مٿي نٿا اڀرڻ گهرن ۽ جيڪي اهو نٿا ڏسن ته سندن ملڪ جي آزاديءَ جي تحريڪ ۽ حاڪم قومن اندر پورهيت تحريڪ جي وچ ۾ ڪهڙو لاڳاپو آهي، تن جي قومي اڪيلائي پسندي، تنگ نظري ۽ پاڻ کي سڄي دنيا کان ڪٽي ڇڏڻ جي لاڙي سان ويڙهه ڪرڻ جي ضرورت آهي...."

"اهڙي ريت حاڪم ۽ محڪوم قومن جي پورهيت عوام کي انقلابي بين الاقواميت جي جذبي جي تعليم ڏيڻ بيحد ضروري آهي" (لينن ازم جا بنياد ص.   ).

مائو ان سلسلي ۾ چيو آهي ته:

"ڇا جيڪو ڪميونسٽ بين الاقوامي نظريو رکي ٿو

Gul Hayat Institute

ٿيو ساڳئي وقت وطن دوست به ٿي سگهي ٿو؟ اسان جو خيال آهي ته رڳو هو ائين ٿي سگهي ٿو پر هن کي ائين ٿيڻ ٿي گهرجي" (قول ص ١٢٦).

"اهو ڪهڙي قسم جو جذبو آهي جو ڪنهن ڌارئين ماڻهوءَ کي ٻنا ڪنهن لالچ جي چيني عوام جي آزادي جي مقصد کي پنهنجو مقصد بنائڻ لاءِ اڀاري ٿو؟ اهو بين الاقواميت جو جذبو آهي يعني ڪميونزم جو جذبو آهي جنهن مان هرهڪ چيني کي سکڻ گهرجي. سڀني سرمائيدار ملڪن جي پورهيتن مان اسان کي پڙي ڪرڻ گهرجي.... ڇو ته رڳو انهيءَ طريقي سان سامراج جو تختو اٿلائي سگهجي ٿو، پنهنجي قوم ۽ عوام کي آزادي ڏياري سگهبي ۽ دنيا جي ٻين قومن ۽ عوام کي آزاد ڪرائي سگهجي ٿو" (قول ص ١٢٧).

سنڌي ماڻهن جي حق پرست قومي جدوجهد جا صحيح مفاد پورهيت بين الاقواميت جي صحيح مفادن جي ابتڙ هرگز ناهن. مظلوم سنڌي عوام جو صحيح قومي مفاد اهو آهي ته:

(١) ظالم قوم جا ڦورو ۽ ظالم حاڪم طبقا پنهنجي سڄي جي سڄي قوم کي اسان مظلومن جو مڪمل طرح دشمن بنائي نه سگهن.

(٢) اسان جي مظلوم پورهيت عوام ۽ ان قوم جي مظلوم پورهيت عوام جي مفادن ۾ جيڪي تضاد آهن انهن کي صحيح انقلابي اصولن جي روشني ۾ دوستاڻي

نموني ڏيکاريندي، وسيع عوام کي پنهنجي پاسي ڪري، پين ڪيڻ کي غيرجانبدار ڪري ۽ خسيس ڦورو ۽ ظالم ٽولي کي اڪيلو ۽ بي واهه بڻايو وڃي.

(٣) اسان جو پورهيت عوام ۽ پين قومن جي پورهيتن جي وچ ۾ جيڪي ڏکين ۽ دائمي مفادن جون هڪجهڙايون آهن تن کي چٽو ۽ نروار ڪيو وڃي ۽ هنن کي ان ڳالهه تي آماده ڪرڻ جي ڪوشش ڪجي ته پنهنجي ڦورو ۽ ظالم طبقي جي چوڻ تي لڳي، ٿورڙن عارضي فائدن خاطر اسان سان دشمني نه ڪن پر پاڻ اهي غلط ۽ عارضي لالچون ۽ فائدا ٺوڪاري، پنهنجي ڏکين ۽ دائمي مفادن خاطر اسان سان صحيح انقلابي دوستي رکن، ان کي وڌائين ۽ ويجهائين.

ان مسئلي بابت مارڪسي، ليننی تعليم سنڌ ۽ هن ملڪ جي حالتن ۾ ڪيئن ڪتب آڻجي ۽ اسان جي حالتن ۾ مسئلي جو مڪمل طور صحيح حل ڪهڙو هئڻ گهرجي ان لاءِ انقلابي نظرئي ۽ اسان جي تاريخي توڙي موجوده حالتن جي گهري ۽ ڳوڙهي ڇنڊ ڇاڻ ڪري حڪمت عملي، تدبيرون ۽ پاليسيون بنائي، هڪڙي صحيح وات وٺي اڳتي وڌڻ گهرجي.

سولين سوين حاصل ڪرڻ جو خيال ترڪ ڪرڻ ۽ سخت جدوجهد جو ڍنگ اختيار ڪرڻ

سنڌ ۾ پين ڳالهين سان گڏوگڏ سياسي اڳواڻيءَ جو معيار به تمام هيٺ آهي. اسين ڏسون پيا ته ماڻهو

Gul Hayat Institute

سان ڄا سال ڪوشش ڪريو، جيڪي قوت گڏ ڪن ٿا سا هڪڙيءَ گهڙي ۾ ضايع ڪريو ڇڏين. هو گهٽين قوتن هوندي به تمام ٿورڙو واڌارو حاصل ڪري سگهن ٿا. ان جي ڀيٽ ۾ اسان جي تنظيم جي اڳواٽي گهڻي بهتر آهي ۽ ان جيتري گهڻي محنت ڪئي اوترا گهڻا واڌارا ڪيا آهن ۽ ٿورڙي قوت هوندي گهڻيون ڪاميابيون حاصل ڪيون آهن ۽ لڳاتار وڌندي رهي ٿي. پر ان مان اهو غلط خيال اڀري سگهي ٿو ته دنيا ۾ سڀ ڪم گهر ويٺي رڳو هوشياري ۽ ڏاهپ سان ٿي سگهن ٿا. وڏيون سوڀون سولائيءَ سان حاصل ڪري سگهجن ٿيون. انهن غلط خيالن خلاف جدوجهد بيحد ضروري آهي نه ته اسين جلد سستي، مفت خوري، سڪڻي سيٽ جو شڪار ٿي سياسي طرح سيڪجهه ڦرائي سگهنا ۽ سچا ٿي سگهون ٿا. سخت اڻانگي ۽ لاڳيتي جدوجهد کانسواءِ دنيا ۾ ڪجهه به حاصل ٿيڻ ناممڪن آهي. مارڪسي، لينني ۽ مائوزي تنگ جي تعليم ٿي هلندڙن لاءِ ڪم جو فقط اهو ئي ڍنگ صحيح آهي.

ٽوليبازي

ٽوليبازي انقلابي ضابطي جي ابتڙ آهي. اها تنظيم ۾ نظرياتي جدوجهد بدران ذاتي ۽ ڌڙي بندي واري ڦڏي فساد جو بنياد وجهي ٿي. تنظيم جو اصول اهو هجڻ گهرجي ته پلي سگهو پاڻ هجي پر جي غلط هجي ته

اُن جو پاسو نہ وٺڻ گهرجي. عزازت، پاڙي، تعلقي، ضلعي يا ياري دوستيءَ جي بنياد تي ٽولو ٺاهڻ هڪ سخت انقلاب دشمن لاڙو آهي جنهن جي پاڙ پٽڻ کان سواءِ اڳتي وڌي نہ ٿو سگهجي. انهيءَ نظرياتي سوالن بابت صاف ۽ چٽا جواب معلوم ڪرڻ کان پوءِ اسين تنظيم اندر جيڪي موجوده تنظيمي ۽ سياسي مسئلا آهن تن کي چڱيءَ طرح سمجهي سگهنداسين ۽ انهن جي حل ڪرڻ لاءِ صحيح ڪوششون ڪري سگهنداسون.

تنظيمي طرح صورتحال هيءَ آهي تہ اسان کي ڪين ”ڪجهہ“ بنائڻو ٿو پوي. پين علائقن جي ابتڙ اسان وٽ چڱي پڙهيلن ڳڙهيلن، نظرياتي ۽ عملي طرح پڪن محنتي ماڻهن جي سخت اڻاٺ آهي. اسان کي تاريخي طرح تمام ٿوري عرصي ۾ تمام وڏي تاريخي کوٽ پوري ڪرڻ لاءِ سخت ۽ اڻانگي جدوجهد ڪرڻي پئي آهي. ان ڪري اسان کي گهڻين حالتن ۾ اهڙي ڪچي ۽ ڪمزور مواد کي ڪتب آڻڻو ٿو پوي، جنهن جي باري ۾ اڳواٽ اندازو هوندو آهي تہ اُن جو پس و پيش فقط ڪجهہ حصو ڪجهہ ڪارائتو نڪرندو. تنظيم کي ڪچا ماڻهو پرتي ڪرڻا پون ٿا، ڪچن ماڻهن کي پرتي ڪري ڪين تعليم ڏيڻي پوي ٿي. ڪچن ۽ ڪمزور ماڻهن تي ذميواريون رکڻيون پون ٿيون ۽ ان سان گڏوگڏ آهستي آهستي ڪين عمل ۾ تربيت ڏئي پڪو ڪرڻو پوي ٿو. اڄ پڪن ماڻهن ۽ گهڻين

خامين ۽ ڪمزورين وارن ماڻهن کي انهيءَ اميد تي
اهم ذميواريون ۽ عهدا ڏنا پيون ٿا ته من ڪوشش
ڪري هو پنهنجون ڪمزوريون ۽ خاميون دور ڪن ۽
انهيءَ وچ ۾ تنظيم جو ڪم ڪجهه اڳيرو وڌي هلي
وڃي. ”اول تربيت مڪمل ڪرڻ، پوءِ ذميواريون سونپڻ“
بدران ”ڪجهه، تربيت بعد ڪجهه ذميواريون سونپڻ“
وارو تجربو مجموعي طور ڪامياب ٿيو آهي ۽ ٿوري
عرصي ۾ تنظيم وڌڻ، ڪچن، پڪن ڪارڪنن جو
هڪڙو چڱو تعداد ٺاهي، انهيءَ جي مدد سان ڪم کي
ڪافي اڳتي وڌائي هن منزل تي پهچڻ ۾ ڪامياب
ٿي وئي آهي. پر اهو تجربو سؤ سيڪڙو نه ڪامياب
ٿي سگهيو هو ۽ نه ٿيو. هلندي ڪيترا پڪا
گهڙا به وچ سير ۾ ڀُرڻو پون، اسين ته ائين ٿي ڪچا
آهيون. سخت ڪوٽ جي فوري پورائي جي سخت
ضرورت ڪري، ڪافي خطرا کڻي آزمائشي طور ڪي
اڻ آزمايل ۽ پنهنجي فطرت رکندڙ ماڻهو تنظيم ۾ آندا
ويا، سندن گهٽي تربيت ڪئي وئي، مٿن زبردست
چوڪسي رکي وئي ۽ ڪائن ڪافي ڪارائتو ڪم
ورتو ويو، تان جو هڪ حد تي پهچڻ کان پوءِ سندن
نقصانڪار پاسو فائدي واري پاسي تي غالب پئجي ويو
۽ هو تنظيم لاءِ وڌيڪ وقت فائديمند رهڻ بدران نقصانڪار
ٿي پيا ۽ تنظيم کي اندران ئي اندر ڪافي نقصان
پهچائڻ کان پوءِ جڏهن ڏٺائون ته اندر رهي وڌيڪ

Gul Hayat Institute

نقصان پهچائڻ ممڪن ڪونہ رهيو آهي تڏهن پنهنجي راه وٺي رمندا رهيا.

عام طرح اهو سمجهڻ ڏکيو ٿيو پوي تہ انقلابي تنظيمن ۾ وقت بوقت هيڏا ٽوڙا، هيڏا ڦرڦار ڇو ٿا اچن، پراڻا ساٿي پاڻ ۾ ڇو ٿا وڙهيو پون، جاني ڇو ٿا جدا ٿين، اتحاد ڇو ٿا ٽٽن؟ پراڻين ۽ آزمايل ڪارڪنن کي تنظيمن مان الڳ ڇو ٿو ٿيڻو پوي، ماڻهو خارج ڇو ٿا ٿين. ائين ڇو نہ ٿو ٿئي تہ جيڪي ماڻهو شروعات ۾ گڏجي ڪو ڇڱو ڪم ڪرڻ نڪتا هجن ۽ ڪڙا مٺا گڏ چکي چڪا هجن سي پڇاڙيءَ تائين پاڻ ۾ ساٿ نڀائين، پڇاڙيءَ تائين منجهن پريت ۽ محبت قائم رهي؟

اهو انهيءَ ڪري نٿو ٿئي جو فطرت جي اٽل قانون موجب ائين ٿي ئي نٿو سگهي تہ ڪو بہ ماڻهو، ڪا بہ شيءِ سدائين جيئن جو تيئن پهرين حالت ۾ قائم رهي. ڪائنات ۾ هر شيءِ سدائين چرپر ۾ آهي. هر شيءِ هر وقت ڦري گهري ۽ بدلجي پئي. جيڪي شيون ڪنهن وقت هڪ هنڌ گڏ ۽ پاڻ ۾ متحد هجن سي سڀ سدائين گڏ ۽ متحد هجن ائين ٿي ئي نٿو سگهي. مائٽن جا سڀ پار پڇاڙيءَ تائين سلامت نٿا رهن. هڪڙي ماءُ پيءُ جو اولاد وڏو ٿيڻ کان پوءِ پنهنجي پنهنجي الڳ واٽ وٺي ٿو ۽ منجهن زمين آسمان جو فرق ٿيو پوي، جيڪي بہ ماڻهو ڪنهن گاڏيءَ ۾ پهرين اسٽيشن

تي سوار ٿين ٿا سي سڀ پڇاڙيءَ واري اسٽيشن تائين گڏ نٿا هلن، جيئن شاگرد پهرين درجي ۾ همڪلاسي هوندا آهن سي سڀ بي- اي يا ايم- اي تائين همڪلاسي رهي نٿا سگهن. انهن جي اڪثريت اڌ پنڌ ۾ ئي الڳ ٿيو وڃي. هڪڙو ٻه مس گڏجي پڇاڙي تائين پهچن ٿا.

ماڻهوءَ جي سوچ ۽ سندس عمل سدائين ساڳيا نٿا رهن. اهي بدلجندا رهن ٿا. ڪيتريون شيون جهڙيون هونديون آهن بنهه ان جي ابتڙ به ٿي پونديون آهن. صبح منجهيو شام ٿيو پوي، ڏينهن منجهيو رات ٿيو پوي، بهار منجهيو خزان ٿيو پوي، خزان منجهيو نيٺ بهار ٿيو پوي. پالپڻ بدلجيو پيڙهڻ ٿيو پوي. ٿڌ منجهيو گرمي ٿيو پوي. اها تبديلي سٺي به هوندي آهي ته بري به. برا ماڻهو سٺا به ٿي پوندا آهن ۽ سٺا ماڻهو برا به ٿي پوندا آهن. غيرانقلابي ماڻهو انقلابي ٿي پوندا آهن ۽ انقلابي ماڻهو غيرانقلابي بلڪ انقلاب دشمن ٿي پوندا آهن.

رڳو جديد انقلابن جي تاريخ تي مٿاڇري نظر وجهبي ته به صاف نظر اچي ويندو ته جيڪي ماڻهو شروعات ۾ هڪڙي ڏاڪي تي، زبردست انقلابي هئا سي ڪجهه وقت ڪان پوءِ ٻيءَ ڏاڪي تي، بلڪل نڪما بلڪ انقلاب دشمن ثابت ٿي پيا آهن. مثال، باڪونين ۽ دنيا جي ڪيترين قومن جا پيا سوين انقلابي پهريائين مارڪس ۽ اينجلس جا ساٿاري ٿيا پر ڪجهه

وقت کان پوءِ اهي بلڪل انقلاب دشمن ٿي پيا. تان
جو ان ڪري مارڪس ۽ اينجلس کي لڳاتار ڪيترين
تنظيمن کي ڇڏڻو پيو، ايتريقدر جو انهن ماڻهن جي
سازشي ۽ انقلاب دشمن حرڪتن جي ڪري ڪين پورهيتن
جي پهرين بين‌الاقوامي تنظيم کي ١٢ سالن کان پوءِ
١٨٧٦ ۾ ٽوڙي ڇڏڻو پيو.

لينن جا سوين ساٿي انقلاب دشمن ثابت ٿيا. خود
لينن جي استاد پليخانو ۽ گورڪيءَ جهڙا جڳ مشهور
انقلابي به روسي انقلاب جي فيصلي جي منزل تي
انقلاب جي دشمن سان گڏجي ويا. ٽراٽسڪي، زنو ويو،
مارتوو، بخارين ۽ ٻيا نامڪتيا انقلابي پڇاڙيءَ جو
انقلاب دشمن جي صفن ۾ هئا. چيني انقلاب ۾ مختلف
موڙن ۽ مختلف ڏاڪن تي سوين انقلابي ليڊر هزارين
انقلابين کي وٺي انقلابي صفن مان نڪري ويا. پيا تہ
ٺهيو پر چيني ڪميونسٽ پارٽيءَ جو پهريون سيڪريٽري
چن‌ٽوشيو بہ ١٩٢٧ ۾ ٨١ انقلابي ساٿين کي وٺي
وڃي ٽراٽسڪائي انقلاب دشمن سان مليو. ان جو جاءِ نشين
سيڪريٽري چوچيوپائي بہ قيد ٿي وڃي دشمن جو همخيال
ٿيو ۽ انقلاب دشمن ڪتاب لکي انقلاب تان دستبردار ٿي
ويو. پارٽيءَ جا ٻيا سيڪريٽري لي‌لي‌سان، لوچانگ لنگ،
وانگ منگ ١٩٢٨ کان وٺي ١٩٣٤ تائين هڪٻئي
پويان انقلاب لاءِ تباهه‌ڪن ثابت ٿيا. ١٩٣٦ ۾
چانگ ڪوٽائو هزارين انقلابي سپاهه ۽ خود ڪمانڊر

انچيف چوٽيھ کي برغلائي انقلابي فوج کان ڇڄي ڌار ٿي مائو کي دشمن جي وچ ۾ اڪيلو ڇڏي هليو ويو. ١٩٥٠ ۾ ڪائوڪانگ، جائوشوشي جهڙن نامور انقلابي ليڊرن بغاوت ڪئي ۽ کين ڪيڏو پيو. ١٩٥٩ ۾ مشهور فاتح انقلابي جنرل ۽ ان وقت جي وزير دفاع مارشل پينگ تيھ هئائي چين جي ڪن چوٽيءَ جي انقلابي جنرلن جي هڪڙي ٽوليءَ سان سازش ڪري پارٽيءَ خلاف بغاوت ڪئي ۽ کيس برطرف ڪرڻو پيو. ان کان پوءِ صدر ليوشائوچي ۽ پارٽي سيڪريٽري تنگ سيائوپنگ جيڪو هاڻي مائو جي وفات کان پوءِ پوري اقتدار ۾ آيو آهي. تن کي برطرف ڪرڻو پيو. ١٩٧٠ ۾ پڻي وزير دفاع ۽ هاڪاري انقلابي سپہ سالار مارشل لن پيائو کي انقلابي جنرلن جي پڻي هڪڙي ٽولي سميت برطرف ڪرڻو پيو. مطلب تہ سڀ انقلابي انقلاب جي سڄي ڏاڪن تي انقلابي نٿا رهن. ڪيترا پهرين ڏاڪن تي انقلابي رهن ٿا پر پوءِ واٽ تان ٿڙيو وڃن. ڪي تہ صاف صاف رجعت پرست ۽ عوام-دشمن ٿيو پون.

انهيءَ ڪري پراڻي انقلابي هجڻ جي هر حالت ۾ اها معنيٰ ڪانهي تہ اهو هاڻهو هينئر بہ ڪو انقلابي آهي. ٿي سگهي ٿو تہ اهو هاڻي بہ انقلابي هجي پر اهو بہ ٿي سگهي ٿو تہ هو هاڻي انقلاب دشمن ٿي ويو هجي ۽ هاڻي انقلابي سڏائڻ جو حقدار ئي نہ

رهيو هجي.

اسٽالن انهيءَ مسئلي تي هيئن روشني وڌي آهي:

”اسان جي تنظيم ڪا- خانداني نانيءَ ويڙهو يا ڪا ذاتي دوستين جي ڪلب ڪانهي. اها پورهيت طبقي جيّ سياسي جماعت آهي. اسين ذاتي دوستيءَ جي مفادن ڪيّ پنهنجي مقصد جي مفادن کان مٿيرو ڪري ليکڻ جي اجازت نٿا ڏيئي سگهون....

”جيڪڏهن اسان ڪي پراڻو بولشويڪ انقلابي رڳو انهيءَ ڪري چئو وڃي ٿو جو اسين پراڻا ماڻهو آهيون ته پوءِ چئبو ته حالتون بلڪل خراب ٿي ويون آهن. ماڻهو بولشويڪن جي عزت انهيءَ ڪري ڪونہ ٿا ڪن جو هو رڳو پراڻا آهن پر انهيءَ ڪري ٿا ڪن جو هو پراڻي هئڻ سان گڏو گڏ اهڙا سدا - بهار ۽ سدائين تازا انقلابي آهن، جيڪي ڪڏهن بہ مدي خارج ٿيڻ وارا ناهن. جيڪڏهن ڪو بولشويڪ انقلاب جي رستي تان ٿڙي وڃي ٿو ۽ سياسي طرح ڪريو (ڪريو) ۽ ناڪام ٿيو پوي ته پوءِ هو ڀلي ڪٿي سؤ سالن جو هجي ته بہ ڪيس ڪو بہ حق ناهي جو هو پاڻ کي پراڻو بالشويڪ سڏائي، ڪيس ڪو بہ حق ناهي ته هو پارٽيءَ کان گهر ڪري تہ پارٽي سندس عزت ڪري“ (ليننزم جا بنياد صفحو ٣٢٧).

اسان جي سماج ۾ سوچ اڃان گهڻي ڀاڱي خاندان، ذات ۽ قبيلي جي سطح تي آهي اسان وٽ ماڻهو پارٽيءَ

Gul Hayat Institute

جي سات ڪي نظرياتي ۽ سياسي رشتي سان ڳنڍ قبائلي رشتي طور به ڏسڻ ٿا. هو پاڻ ۾ ڄاڻين ٿا ته جيئن ڪو ماڻهو ذات جو خاصخيلي يا ميمڻ يا سيد آهي ته اهو سدائين ان ذات وارو ٿي رهندو ۽ جيڪڏهن ڪو ڪنهن جو سوٽ يا ماسات آهي ته چاهي ڇا به ٿي پوي ته به اهو رشتو سدائين ساڳي حالت ۾ قائم رهندو، جيئن ڪو ماڻهو تنظيم ۾ هڪڙو دفعو شامل ٿيو ته پوءِ ڪٿي ڇا به ٿي پوي ته به اهو ماڻهو سڄي عمر تنظيم ۾ ٿي رهندو ۽ رهڻ ڪپي. ان ڪري جڏهن به ڪو ساٿي ٽڪيو ويهو رهي يا وڏيڪ اڳتي نٿو وڌي يا ٻئي ڪنهن سبب ڪري تنظيم ۾ شامل رهي نٿو سگهي ته پوءِ ڪين اهڙا ڳالهه جذباتي طور سخت صدمو ٿي پهچائي. ساٿين کي سمجهڻ گهرجي ته اهو قدرتي عمل آهي. هن دنيا جا سڀئي ڪم ۽ عمل اسان جي مرضيءَ جا محتاج نه آهن. فطرت پنهنجي اٽل قانونن تي هلندي رهندي. شيون سرجنديون، ڄمنديون، وڌنديون ويجهنديون، جوان ٿينديون، پاڻ مان پيون ليون شيون ڄڻينديون، پوڙهيون ٿينديون ۽ نيٺ فنا ٿينديون رهنديون. اسان کي پنهنجي سوچ اهڙي ناهن گهرجي جو اسان کي پنهنجي تنظيمي زندگي توڙي ٻي زندگي ۾ ان اڻ ٽر قدرتي عمل تي حد کان وڌيڪ حيرت ۽ صدمو نه رسي.

اسين جيڪي کائون ٿا سو سڀ رت بڻجي اسان جي جسم کي خوراڪ نه ٿو ڏئي. کاڌي جو ڪافي حصو پڳهر ۽ ٻي صورت ۾ لڳاتار خارج ٿيندو رهي ٿو.

Gul Hayat Institute

اهو خراب شيءِ جي خارج ٿيڻ جو عمل نه هجي ها ته ماڻهو هڪڙو ڏينهن به هلي* نه سگهي ها. اهڙي طرح اڳي توڙي هاڻي، سمورن انقلابي پارٽين ۾ هڪڙي طرف لڳاتار نوان ماڻهو ايندا رهيا آهن ۽ ٻئي طرف پهرين چڱا ۽ پوءِ خراب ٿي ويل عنصر الڳ ٿيندا رهيا آهن ۽ سدائين ائين ٿيندو رهندو.

پراڻا تجربيڪار ڪارڪن تنظيمن کان الڳ ٿين ته اها بلاشڪ وڏي بدقسمتيءَ جي ڳالهه چئبي. هر تنظيم کي گهرجي ته اها هر ممڪن ڪوشش ڪري ته گهڻي ۾ گهڻا پراڻا ڪارڪن سلامت رهن ۽ لڳاتار ڪم ڪندا رهن. پر ان خواهش جو هر حالت ۾ ۽ مڪمل طرح پورو ٿيڻ ناممڪن آهي. ڪٿي ڪيتري به ڪوشش ڪجي ته به بدقسمتي سان اهڙا ڪافي ماڻهو ضرور نڪرندا، جيڪي لازمي طرح يا ته پاڻ تنظيم کي ڇڏي ويندا يا ته کين لاچار هاسيڪار الڳ ڪرڻو پوندو. مارڪس، اينجلس، لينن، ماؤ ۽ هوچي منه جهڙا دانا ۽ عظيم انقلابي رهنما به ان صورتحال کي بنيادي طور تبديل ڪري نه سگهيا. ٻئي طرف اها ڳالهه انقلاب لاءِ ضروري ۽ فائديمند به آهي ته لٽون اچي ۽ مدي کان خارج ٿيل موڪلائي ڪري. جيڪي غلط سوچڻ ۽ ڪڌن ڪرتوتن وارا ماڻهو دنيا جي انقلابي پارٽين مان نڪري ويا تن مان گهڻا جيڪڏهن توڙ تائين انهن پارٽين تي سوار هجن ها ته جيڪر دنيا جي انقلابي

Gul Hayat Institute

جدوجهد هن منزل تي هرگز نه پهتل هجي ها. جيڪڏهن چيني ڪميونسٽ پارٽي تي توڙ تائين چن توشيو، چيو چيو پائي، لي لي سان، وانگ منگ وغيره جهڙا انقلاب دشمن ماڻهو ڇانيل هجن ها ۽ جيڪڏهن روسي پارٽيءَ تي توڙ تائين مارتوو، پليخانو ۽ ٽراٽسڪي جهڙا عوام دشمن سابق ليڊر سوار هجن ها ته انهن پارٽين جو جيڪر ڪهڙو حشر ٿئي ها!؟ درحقيقت وقت بوقت پراڻي جو خارج ٿيڻ ۽ نئين جو داخل ٿيڻ زندگيءَ جي واڌاري جو پهريون شرط آهي ۽ اسان کي اها ڳالهه چڱيءَ طرح سمجهي ڇڏڻ گهرجي. پر حالت ۾ اسين پراڻي ۽ نقصانڪار جي وقت بوقت خارج ٿيندي رهڻ تي ڏک ۽ ماتم ڪندي پنهنجي نظرياتي، سياسي ۽ تنظيمي رستي تي محڪم ارادي سان اڳتي وڌڻ کان معذور ٿي پونداسين.

ساڳي طرح انقلابي جدوجهد ۾ انقلابين کي ڪيترين تنظيمن ۽ ڪيترا اتحاد ناهڻا ۽ ڊاهڻا پون ٿا. اها ڳالهه به ڪيترن ان واقف ماڻهن کي سمجهه ۾ نٿي اچي ۽ دشمن ان ڳالهه جو فائدو وٺي، ماڻهن ۾ مايوسي ۽ بي دلي ڦهلائي سگهن ٿا. حقيقت ۾ تنظيمون به ٻين زنده شين وانگر آهن، اهي به سدائين ڦيرڦار ۾ آهن. اهي به وڌن، ويجهن ٿيون، جوان ٿين ٿيون، پاڻ مان نين شين کي جنم ڏين ٿيون، پوڙهيون ٿين ٿيون ۽ نيٺ ختم ٿيو وڃن ٿيون، انهن مان کي هڪڙن ڏاڪن

Gul Hayat Institute

تي انقلاب لاءِ فائديمند هوندا آهن ۽ اُنهن ۾ شامل ٿيڻ ان وقت ۽ ان ڏاڪي تـي انقلاب لاءِ فائديمند هوندو آهي، اهي پڻ ڏاڪن تيٴ انقلاب لاءِ نقصانڪار ٿي پوندا آهن ۽ ان وقت ۽ ان ڏاڪي تي انهن ۾ رهڻ انقلاب لاءِ نقصانڪار ۽ انهن کي ڇڏڻ انقلاب لاءِ ضروري ۽ فائديمند ٿي پوندو آهي.

دنيا جي انقلابي تاريخ ۾ اسين ڏسون ٿا ته مارڪس ۽ اينجلس ڪيترين تنظيمن ۽ اتحادن ۾ شامل ٿيا ۽ پوءِ انهن کي ڇڏي اڳتي وڌي ويا، جن ضرورت پوڻ ڪري هرقسم جي تنظيمن ۾ شرڪت ڪئي آهي ۽ ضرورت ختم ٿيڻ تي انهن کي الوداع چئي اڳتي هليا آهن.

اينجلس ۱۸۴۱ع ۾ ”هيگل جا نوجوان پوئلڳ“ نالي حلقي ۾ شامل ٿيو ۽ پوءِ ان کي ڇڏي ڏنائين، پڻ ساڳئي سال هو ”ينگ جرمني“ نالي حلقي ۾ شامل ٿيو ۽ ان ئي سال ان کي ڇڏي برنو بائر جي ”آزاد“ حلقي ۾ شامل ٿيو ۽ جلد ئي ان مان به نڪري ويو. ۱۸۴۶ع ۾ مارڪس ۽ اينجلس ”ڪميونسٽ خط و ڪتابت جي ڪميٽي“ برپا ڪئي، ۱۸۴۷ع ۾ وري هو ”انصاف پسندن جي ليگ“ ۾ شامل ٿيا. ۱۸۴۸ع ۾ هو ”ڪميونسٽ ليگ“ ۾ شريڪ ٿيا ۽ ان جي پاران جڳ مشهور ڪميونسٽ پڌرنامو لکي ان کان منظور ڪرايائون. پڻ سالن اندر انهيءَ ليگ وري ڪين ڪيڏي ڇڏيو. ۱۸۵۲ع ۾ هنن خود ڪميونسٽ ليگ کـي

Gul Hayat Institute

ٽوڙڻ جو اعلان ڪيو. ١٨٦٣ع ۾ جڳ مشهور بين الاقوامي پورهيت تنظيم قائم ڪيائون ۽ ١٨٧٦ع ۾ اها ختم ڪري ڇڏيائون. ١٨٨٩ع ۾ اينجلس وري ٻي بين الاقوامي پورهيت تنظيم جو پايو وڌو. اها پوءِ موقعي پرست ٿي پيئي ۽ ان کي پوءِ لينن انقلاب دشمن ٺهرائي رد ڪري ڇڏيو ۽ ان جي مقابلي ۾ ٽي بين الاقوامي پورهيت تنظيم قائم ڪيائين. اها به نيٺ خراب ٿي پيئي ۽ ان کي وري مائوزي تنگ خراب ۽ رد ٺهرايو.

ڪارڪنن ۾ ڪم جي ورهاست تنظيم جي وقتي ۽ ڏکيي عرصي جي ضرورتن آهر ٿئي ٿي. ڪن حالتن ۾ سخت ضرورت جي حالت ۾ ڪن اڌ ڪن ماڻهن کي ٻيون اهم ذميواريون ڏيڻيون پون ٿيون. جيستائين هو اهي ذميواريون پوريون ڪري سگهن ٿا، تيستائين کين اتي رکيو وڃي ٿو ۽ جڏهن کين ٻين ذميوارين ڏيڻ جي ضرورت پوي ٿي ته کين بدلي ڪيو وڃي يا واپس اڳوڻي ڪم سان لڳايو وڃي ٿو. اڪثر ساٿي اهڙي کان وڌيڪ ذميوارين ملڻ لاءِ خوشيءَ سان تيار ٿين ٿا. پر جڏهن حالتن جي تقاضا موجب کين واپس اڳين ڊيوٽيءَ لاءِ چيو وڃي ٿو ته هو سخت ناراض ٿين ٿا. هو ان کي وقار جو مسئلو بنايو وجهن. ڪيترا ساٿي ايتري قدر ڪري پون ٿا جو سندن ڊيوٽين ۾ ردوبدل کي هو حق تلفي ۽ ذاتي بيعزتي ڪري سمجهن ٿا ۽ پنهنجي

Gul Hayat Institute

تنظيم خلاف سخت دشمني ۽ وير وارو رويو اختيار ڪن ٿا. هو ظاهري طرح تنظيم سان ها ۾ ها ملائيندي اندر ئي اندر ان جي خلاف ڪيني، ساڙ ۽ تعصب جو اظهار ڪندا، سازشون ڪندا ۽ ڪهاڻ گهڙيندا رهندا آهن. ڪي ته مورڳو ٽولا ٺاهي پنهنجي تنظيم جي دشمنن سان سازش ڪري، تنظيم خلاف هنڌ هنڌ زهر اوڳاري، ڪوڙيون چغليون هڻي، پنهنجون پاري، ان کي نڪر نڪر ڪري، ڪابئنس بدلو وٺڻ لاءِ چٽيون ڪوششون ڪرڻ کان به نه مڙندا آهن.

مٺهنجي ڳالهه مڃيو نه ته ......

ساڳيءَ طرح ڏٺو ويو آهي ته ڪنهن معاملي بابت ڪن ماڻهن جي ڪا راءِ تنظيم جي اڪثريت قبول نٿي ڪري ته هو ان کي ذاتي وقار جو مسئلو بڻايو تنظيم کي زبان سان نه ته عملي طرح آخرين نامو ٿا ڏين ته "اسان جي ڳالهه قبول نه ڪندا ته اسين ڪم نه ڪنداسين ۽ تنظيم خلاف بائيڪاٽ ۽ سازش ڪري ان کي ڊاهينداسين."

ليِنن بائيڪاٽن ۽ پنهنجن اهڙن دباءَ جي طريقن بابت لکيو آهي "(اسان جي) پارٽي جيڪا وسيع عوامي تحريڪ جي بنياد تي بيٺل آهي، ان تحريڪ جي باشعور ترجمان ٿي، ڪم ڪرڻ گهري ٿي ۽ ڪنهن به قسم جي گروهه بندي ۽ تنگ نظر فرقي پرستيءَ کي رد ڪري ٿي، تنهن ۾ هميشه قسمين قسمين سوالن تي انفرادي راين جا اختلاف پئي ڪڙا ٿيا آهن ۽ سدائين لازمي طرح

ڳڙا ڏيندا رهندا. پر جيڪڏهن اسان جي پارٽي ميمبرن کي طبقاتي سمجهہ ۽ سُرت رکندڙ ويڙهو ۽ جانباز پورهيتن جو لائق عيوضي ۽ عالمي پورهيت تحريڪ ۾ حصيدار ڏيڻو آهي تہ پوءِ ڪين پنهنجي وس آهر وڌ ۾ وڌ اها ڪوشش ڪرڻ گهرجي تہ اسان جي پارٽي پروگرام جي اصولن جي تشريح ۽ انهن کي عمل ۾ آڻڻ بابت جيڪي بہ انفرادي اختلاف ٿين، انهن کي ڪنهن بہ حالت ۾ اها اجازت هرگز نہ ڏين تہ ڪي آهي پارٽيءَ جي مرڪزي ادارن جي رهنمائي هيٺ گڏيل ڪم ساز سلوڪ سان هلڻ ۾ ڪنهن بہ قسم جي ڪابہ رنڊڪ وجهن يا وجهي سگهن. اسين پنهنجي پروگرام ۽ دنيا جي پورهيتن جي فرض بابت جيتري اونهي ۽ وسيع سمجهہ ۽ پروڙ رکندا هجون، جيترو گروهہ بندي، ننڍڙن ٽولن واري خسيس جذبي ۽ مان ۽ مرتبي جي خيالن کان پري هجون اوتري ئي اسان کي اها ڪوشش وڌائڻ گهرجي تہ پارٽي ميمبرن جي وچ ۾ جيڪي اختلاف هجن، تن کي ڪنهن هل بکيڙي کان سواءِ ۽ انصاف روءِ بحث مباحثو ڪيو وڃي ۽ انهن هرگز ٿيڻ نہ ڏجي تہ اهي اختلاف اسان جي ڪم ۾ رنڊڪ وجهن، اسان جي سرگرمين ۾ خلل وجهن ۽ اسان جي مرڪزي ادارن جي صحيح نموني ڪم ڪرڻ جي ڳالهہ ۾ ڪابہ رڪاوٽ وجهن.

”پارٽيءَ جي ڪائونسل، پارٽيءَ جي اعليٰ کان

Gul Hayat Institute

اعليٰ اداري جي حيثيت ۾ سمورين ڏڦير وجهندڙ حرڪتن، ڪم ڪرڻ کان سمورن انڪارن، سمورن بائيڪاٽن جي سخت مذمت ڪري ٿي، چاهي اهي غلط ڪم ڪير به ڪٿي ڪري .... پارٽي ميمبرن جي وچ ۾ ڪٿي ڪهڙا به اختلاف ڇو نه هجن ۽ ڪنهن به مرڪزي اداري ۾ جيڪي ماڻهو شريڪ آهن، تن بابت ڪٿي ماڻهوءَ کي ڪيڏي به ناراضگي ڇو نه هجي پر اهڙي ڪابه ڳالهه ڪنهن به ميمبر کي اهو جائز سبب نٿي ڏئي ته ماڻهو پنهنجي (پارٽي) ڪم جو بائيڪاٽ ڪري ويهي رهي يا ويڙهه جا اهڙا ڪي پيا طريقا اختيار ڪري جن مان اصولن ۽ آدرشن جي اڻاٺ ظاهر ٿئي ۽ اهو نظر اچي ته ڪنهن ٽوليءَ جي مفادن خاطر پارٽيءَ جا مفاد قربان ڪيا پيا وڃن ۽ مان مرتبي جي تنگ خيالن تان پورهيت طبقي جي تحريڪ جي مفادن کي قربان ڪيو پيو وڃي“ (لينن: مڪمل لکڻيون: جلد ۷ ص ۱۴۷-۱۴۸).

اهڙي طرح ڪيترا ساٿي خود خياليءَ جي مرض ۾ مبتلا ٿي، جمهوري مرڪزيت ۽ تنظيمي ضابطي جي اصول تي هلڻ، تنظيم جي حڪمن جي تعميل ڪرڻ ۽ اڪثريت جي فيصلن تي سختيءَ ۽ وفاداريءَ سان عمل ڪرڻ بدران خود تنظيم تي حڪم هلائڻ لڳن ٿا ۽ ان تي پنهنجي ذاتي ڊڪٽيٽرشپ مڙهڻ جي ڪوشش ڪن ٿا.

ان قسم جون ڳالهيون ڪنهن حد تائين انهيءَ

Gul Hayat Institute

ڪري ٿي سگهيون آهن جو اسان جي نظرياتي پيڙهه
ڪچي آهي ۽ ڪو به دشمن اسان جي نظرياتي ڪچائي
۽ ڪمزوريءَ جو آسانيءَ سان فائدو وٺي اسان مان
گهڻن کي ڳهٽين ٿي ڳالهين ۾ منجهائي ۽ برغلائي
سگهي ٿو. اسان جو فرض آهي ته اسين پنهنجي نظرياتي
ڪچائي ۽ ڪمزوريءَ خلاف مضبوط ۽ محڪم ارادي
سان سخت ويڙهه ڪريون. اسان کي پنهنجي تنظيم ۾
عوام جيَ مفادن جي بچاءَ لاءِ هڪيءَ ڪا ڀرين ويڙهه
ڪانه پئي ڪرڻي پوي. اسين بار بار ۾ لاڳيتو اهي
ويڙهيون ڪندا ۽ سخت جدوجهد بعد سوڀيون ڪندا رهيا
آهيون. اسان کي آئندي به اهڙيون ۽ انهن کان به
سخت سوين هزارين ويڙهيون ڪرڻ لاءِ ذهني طرح تيار
رهڻ گهرجي. اهي لڙايون عوام دشمن، انقلاب دشمن
زهرن جو اوتار ۽ ترياق آهن. اسان جو فرض آهي ته
تنظيم کي درپيش مسئلن ۽ انهن جي انقلابي حلن
بابت پڪي پختي ڄاڻ حاصل ڪريون، پنهنجي نظرياتي
سطح اوچي ڪريون، هر قسم جي تنظيم دشمن لاڙن تي
آگر رکون، انهن جي ڇنڊڇاڻ ڪريون ۽ انهن کي
اگهاڙو ڪري انهن جو تدارڪ ڪريون. هر دشمن جي
هر سازش جو منهن ٽوڙ جواب ڏيون ۽ پنهنجي سوڀاري
تنظيم ۾ سورهيه عوام کي هڪ دفعو وري سرخرو ۽
سوڀارو ڪريون. اسان کي گهرجي ته پنهنجي دليان
پاٺمرادو اڳتي وڌڻ جي صلاحيت کان پورو پورو ڪم

Gul Hayat Institute

وڌون، پنهنجي قابليت ۽ سرجوشي سان انقلابي وطن دوست
پورهيت تعليم جو ڀرپور مطالعو ڪريون، پنهنجي تخليقي
ڪم ڪرڻ جي صلاحيت وڌايون، ذميواريون کڻڻ لاءِ تيار
ٿيون، تنظيم جي ڪم لاءِ جوش خروش ڏيکاريون، سوال
اٿاريون، رايا ظاهر ڪريون ۽ خرابين تي تنقيد ڪريون،
اڳواڻ ادارن ۽ ڪارڪنن تي سائين واري چوڪسي
رکون، سموري تنظيم جي نظرياتي، سياسي ۽ تنظيمي
ڪم تي سائين واري تنقيد ڪريون ۽ ان جي ڪمزورين
۽ خامين کي سائين وانگر ظاهر ڪريون. ان سڄي ڪم
۾ نظرياتي سڌاري کي اوليت ڏيڻ کپي جو اها ئي
سڄي ڪم جي ڪنجي آهي.

اچو ته پنهنجي عوام ۽ تنظيم تي اٽل ويساه رکون.
تنظيم جي موقف تي قائم رهون. ان جي حفاظت
ڪريون، چالاڪي، سازش، فتني، ڪوڙي پروپيگنڊا،
لفاظي ۽ فتنه انگيزيءَ سان تنظيم جي تختي اٿلائڻ جي
هر عوام دشمن، انقلاب دشمن سازش کي ناڪام بنايون.
جمهوري مرڪزيت کي زور وٺايون، ڇڙواڳ جمهوريت
جون پاڙون پٽيون. تنظيم جي اڳواڻي کي ڪمزور
يا ختم ڪرڻ ۽ تنظيم جي ڪمر ٽوڙي ڇڏڻ جي ڪنهن
به ڪوشش کي ناڪام بنايون. سخت ۽ اڻٿڪ جدوجهد
ڪرڻ ۽ پگهر ۽ رت ڏيڻ کان سواءِ سولي سوڀ حاصل
ڪرڻ جا خيال پنهنجين دلين مان ٽڙي ڪيون. پنهنجي
ويڙهو جذبي کي اڃا به تيز ڪريون. پنهنجي نظرياتي

Gul Hayat Institute

۽ تنظيمي پٽ مضبوط ڪري، سڀ طرفي واڌاري لاءِ ميدان تيار ڪري، تيزيءَ سان اڳتي وڌون! اچو ته همت ڌاريون، وڙهڻ لاءِ سنڌرو ٻڌون، مشڪلاتن کي منهن ڏيون ۽ ڇولين وانگر اڳتي وڌون. اچو ته صحيح ۽ پختو سياسي رخ برقرار رکون ۽ سخت جدوجهد جو ڍنگ وڌيڪ مضبوطي سان اختيار ڪريون. تنظيمي ۽ ضابطي جي جمهوري مرڪزيت جي اصول جي بنياد تي پنهنجي تنظيم جي سمورين قوتن کي متحد ڪري، ان ٻڌيءَ جي وسيلي پنهنجي سموري مظلوم عوام ۽ سڄي قوم جي ۽ سڄي ملڪ جي عوام جي ٻڌي حاصل ڪريون.

جيئي سنڌ! جيئي پورهيت عوام!

جيئي سمورين مظلوم قومن ۽ سمورين قومن جي مظلوم عوام جي ٻڌي.

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

هي ڪتاب الهه بچائي بلوچ سردار پرنٽنگ پريس،
گاڏي کاتي حيدرآباد مان ڇپائي پڌرو ڪيو.